

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 25

София, сбота, 19 декември

1931 г.

26. заседание

Петък, 18 декември 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 17 ч.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	465	кои произволи, вършени отъ полицията. (Съобщение)	465
Питания:		Законопроекти:	
1) отъ народнитѣ представители Петко Стоевъ и Александъръ Наумовъ къмъ министритѣ на търговията, промишлеността и труда и на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно високитѣ наеми на жилища и дюкяни. (Съобщение)	465	1) за амнистия на нѣкои нарушения. (Второ четене — продължение докладването и приемане)	465
2) отъ народнитѣ представители Сѣби Димитровъ и Георги Костовъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно нѣ-		2) за прибавяне нова алинея къмъ чл. 321 отъ закона за народното просвѣщение. (Първо четене — разискване)	468
		Дневенъ редъ за следващото заседание	479

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Присъствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Бешковъ д-ръ Иванъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Асенъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, Данаиловъ Георги, Дичевъ Петко, Думановъ д-ръ Никола, Икономовъ Димитъръ, Кафеджийски Георги, Качаковъ Йорданъ, Киселички Христо, Коевски Василь, Косачевъ Йорданъ, Лоловъ Сава, Ляпчевъ Андрей, Маринчевъ Георги, Милевъ Милю, Молловъ Янаки, Мошановъ Стойчо, Орозовъ Александъръ, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Никола, Пулевъ Стамо, Родевъ Христо, Савовъ Сава, Сви-наровъ Добри, Станишевъ д-ръ Константинъ, Станковъ Владимиръ, Статевъ Христо, Стойковъ Апостолъ, Такевъ д-ръ Владимиръ, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Христовъ Димитъръ, Христовъ Трайко, Цанковъ Александъръ, Цанковъ Иванъ, Цокковъ Герго, Чернооковъ Георги, Юртовъ Георги и Якимовъ Тодоръ)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпущъ на следнитѣ народни представители:

На г. Никола Пеировъ — 3 дни;
 На г. Владимиръ Станковъ — 4 дни;
 На г. Хафузъ Юсеинъ Тахировъ — 3 дни;
 На г. Григоръ Василевъ — 2 дена;
 На г. Георги Йонстовъ — 1 день;
 На г. Сеферинъ Митковъ — 2 дена;
 На г. Славейко Василевъ — 2 дена;
 На г. Герго Цокковъ — 1 день;
 На г. Христо Статевъ — 1 день;
 На г. Момчо Дочевъ — 1 день и
 На г. Ради Василевъ — 4 дни.

Постѣпило е питане отъ народнитѣ представители г. Петко Стоевъ и г. Александъръ Наумовъ къмъ г. министра

на търговията, промишлеността и труда и къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно високитѣ наеми на жилища и дюкяни сега, въ време на стопанска и финансова криза, когато има и повече отъ 200 хиляди работници въ страната безъ работа. Питатъ г. г. министритѣ, не смѣта ли правителството за нужно да предприеме законодателни мѣрки за намаление наемитѣ на жилища и дюкяни съ 50%, а така сѣщо да вземе и други нѣкои мѣрки за облекчение на безработнитѣ.

Постѣпило е питане отъ народнитѣ представители г. Сѣби Димитровъ и г. Георги Костовъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно нѣкои произволи, вършени отъ полицията. Питатъ г. министра известно ли му е предаването отъ турската власт на нѣкои работници, известно ли му е това, което се върши въ Дирекцията на полицията и други нѣкои произволи, вършени отъ полицията надъ работници.

Тия питання ще бѣдатъ изпратени на съответнитѣ г. г. министри, за да отговорятъ.

Пристѣпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за амнистия на нѣкои нарушения.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Както знаете, чл. 1 отъ законопроекта, следъ като бѣ разискванъ веднѣжъ тукъ на второ четене, бѣ върнатъ въ комисията, безъ да се докладватъ останалитѣ членове отъ законопроекта. Затова сега ще почнемъ пакъ съ разглеждането на чл. 1.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): (Чете)

„Чл. 1. Амнистиратъ се извършенитѣ презъ времето отъ 1 януарий 1927 г. до 1 августъ 1931 г. включително, нарушения по закона за горитѣ, закона за градскитѣ общини, закона за селскитѣ общини, избирателния законъ, закона за администрацията и полицията, закона за полицията въ

селскитѣ общини, закона за подобрене на земледѣлското производство и опазване полскитѣ имоти, закона за облагане материалитѣ, отъ които се вари ракия, както следва:

1) по закона за горитѣ: чл. чл. 144, 145, 146 — ако причинената повреда не надминава 2.000 л.; чл. 150 — ако повредената площ не е по-голяма отъ 2 декара; чл. 153 — ако глобата не надминава 3.000 л.; чл. чл. 154, 155, 163, 166, 167 алинея втора;

2) по закона за градскитѣ общини: чл. 72 въ свръзка съ чл. чл. 64 и 65 отъ сѣщия законъ;

3) по закона за селскитѣ общини: чл. 55 въ свръзка съ чл. чл. 50 и 51 отъ сѣщия законъ;

4) по избирателния законъ: чл. 161, алинея трета;

5) по закона за администрацията и полицията: чл. 71 въ свръзка съ чл. чл. 461, 463, 465, 466, 471, 475, 476, 483, 486, 492, п. п. 1, 2 и 3, чл. 511 отъ наказателния законъ и чл. 12 отъ закона за празниците и недѣлната почивка и чл. 73;

6) по закона за полицията на селскитѣ общини: чл. чл. 55, 60, 76, п. п. 1 до 4, 100 и 113;

7) по закона за подобрене на земледѣлското производство и опазване полскитѣ имоти: чл. 196 въ свръзка съ чл. чл. 156, 157, 158, 159, 160, 164, 168, 174, 176, 177 и 178;

8) по закона за облагане материалитѣ, отъ които се вари ракия: чл. чл. 10 и 11.

Поправките, които се направиха въ чл. 1, сѣ следнитѣ:

Предвидениятъ въ първоначалния проектъ срокъ отъ 1 януарий до 1 августъ 1931 г. се измѣни и се прие срокъ отъ 1 януарий 1927 г. до 31 августъ 1931 г. включително. За да бѣдатъ обхванати отъ амнистията повече нарушения, увеличи се срокътъ, като се обхваща единъ 5-годишенъ периодъ, отъ 1927 г. до 1931 г., понеже се взе предъ видъ или, по-право, може да се приеме, че лошото стопанско положение настѣпи отъ 5 години насамъ.

Сѣщо така се направи едно измѣнение въ п. 1 — по закона за горитѣ. По първоначалния проектъ се амнистираха нарушения по чл. 144 отъ закона за горитѣ, ако причинената повреда, т. е., обезщетение, не надминава 500 л. Сега тази сума се увеличи на 2.000 л. Следователно, фактически всички отъзи нарушения по закона за горитѣ, по които се предвиждатъ глоби и нарушенията се амнистиратъ, възлизатъ близо на 6.000 л. Защо? Затуй защото по чл. 144, по който всички нарушения се наказватъ съ глоба до 2.000 л., когато причинената повреда е 2.000 л., глобата се равнява на обезщетението, а когато причинената повреда е въ охранителна или строго охранителна зона, тогава глобата достига до 6.000 л., а заедно съ обезщетението става 8.000 л. Това се прие, като максимално, и се смѣтна, че по такъвъ начинъ ще се отговори на нуждитѣ.

Възприе се сѣщо така размѣрътъ на повредената площ отъ 300 кв. м. да се увеличи на два декара; нарушенията по чл. 153 да се ограничатъ до 3.000 л. включително, а тия по чл. 167 — само по втората алинея.

Така сѣщо въ п. 5 се постави и чл. 486 отъ наказателния законъ въ свръзка съ чл. 71 отъ закона за администрацията и полицията.

Това сѣ поправките, които се направиха въ чл. 1 отъ законопроекта

Х. Мирски (д): Не е вѣрно, че се амнистиратъ обезщетения. Амнистиратъ се само наказанията, само глобитѣ. Да бѣде ясно; да не се тълкува, че се амнистиратъ и обезщетенията. Амнистиратъ се, пакъ повтарямъ, само глобитѣ.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л): Да, амнистиратъ се само глобитѣ.

Х. Мирски (д): Обезщетенията оставатъ.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л): Да, обезщетенията оставатъ. Амнистиратъ се само глобитѣ, които фактически отиватъ до 6.000 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Конституирамъ, че при повторното връщане на законопроекта въ комисията, последната не се е спрѣла върху нарушенията по закона за горитѣ, които, формално, може да сѣ извършени, и сѣдилищата, които се ръководятъ по форма, да наложатъ наказание, но сѣщността на нарушенията е такава, че не би трѣбвало наказанието да се приведе въ изпълнение и глобата да се събира.

Думата ми е за изкореняването на горитѣ, които, следъ изкореняването имъ, отъ надлежната комисия сѣ признати

като мѣста, които не трѣбва да принадлежатъ на горското стопанство, изключени сѣ отъ обекта на горското стопанство и сѣ признати за земи, които подлежатъ на обработване. Въ желанието си да запази горитѣ, законътъ за горитѣ постановява да се опредѣли веднѣжъ завинаги, кои мѣста ще трѣбва да бѣдатъ гори, да се запазятъ за такива и да се засаждатъ, ако има нужда, и кои мѣста ще трѣбва да се освобождаватъ за стопанисване, за обработваема площъ. Законътъ за горитѣ предвижда това да се извършва отъ една особена комисия. Тази задача още отъ 1904 г. всѣ продължава да се върши отъ комисии. Последниятъ законъ пакъ предвиждаше такива комисии, но, за голѣмо съжаление, тѣзи комисии и до днесъ не сѣ изпълнили навсѣкѣже повеленията на закона за горитѣ. И на много мѣста населението, виждайки, констатирайки, че известно мѣсто не може да служи повече за гора, а ще трѣбва да се обработи, за да се отговори на постоянно нарастващитѣ нужди на стопанството отъ работна земя, не дочаква тѣзи комисии и разработва горитѣ. Следъ като разработи населението горитѣ въ ниви, комисията минава и изключва мѣстото отъ обекта на горското стопанство, признава, че това мѣсто трѣбва да бѣде работна земя, а не гора, но процесътъ си върви, актътъ е съставенъ, сѣдилищата издаватъ присѣди и, когато влѣзе въ законна сила присѣдата, изпълнителнитѣ листове отиватъ да се изпълняватъ. И азъ смѣтахъ, че г. министърътъ на правосѣдието, и специално г. министърътъ на земледѣлието, когато ще внесатъ законъ за амнистия, преди всичко ще засегнатъ това нарушение, защото то въ сѣщността се извършва затуй, защото органитѣ на горската властъ не навреме сѣ спасили постановленията на закона за горитѣ, не навреме сѣ изпълнили оная задача, която имъ е възложена отъ закона.

Азъ обърнахъ внимание на Министерството на земледѣлието върху този въпросъ, като казахъ: какъвъ смисълъ има да преследвате тия хора, че сѣ изкоренили гори — и не само да ги преследвате, че сѣ изкоренили гори, но и да ги осѣждате да възстановяватъ тия гори — тогава, когато комисията, предвидена въ закона за горитѣ, минава и обявява, че това мѣсто не бива да остане за гори, а ще трѣбва да бѣде дадено на населението за работна площъ? Би трѣбвало да постановите, че когато такъва нарушение се извърши и комисията мине и признае мѣстото за подлежащо на обработване, глобитѣ да не се събиратъ. Отговори ми се: ако се направи едно такова общо нареждане, много души ще се излѣжатъ въ преценката си и ще унищожатъ и гори, които горската комисия нѣма да признае като подлежащи на изключване отъ горското стопанство.

Ако това съображение на Министерството на земледѣлието, отъ негова гледна точка, да се осигурятъ повече горитѣ — то трѣбва да прави всичко възможно, за да ги запази — ако това съображение, отъ гледна точка на нуждитѣ на горската администрация, е право, азъ смѣтамъ, че когато е въпросъ да се амнистиратъ нарушенията по закона за горитѣ, тия нарушения трѣбваше да се поставятъ на първо мѣсто. Тѣ не сѣ поставени. Смѣтамъ, че това е една грѣшка.

Не желая да правя предложение, не желая да влизамъ въ работата на комисията и на министра; азъ поддържамъ, че това предложение трѣбва да излѣзе отъ Министерството на земледѣлието и преди всичко отъ г. министра на земледѣлието.

Х. Мирски (д): Кой членъ конкретно отъ закона за горитѣ визирате?

Н. Пждаревъ (д. сг): Ако се не лѣжа, чл. 150, за изкореняването.

Х. Мирски (д): Него го има въ законопроекта.

Н. Пждаревъ (д. сг): Но ограничава до единъ декаръ.

Х. Мирски (д): До два декара.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ говоря за всѣко едно изкореняване, щомъ е признато отъ специалната комисия, че това мѣсто подлежи на изключване отъ обекта на горското стопанство.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Въ такъвъ случай законътъ за горитѣ не се прилага.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не. Ако бѣше така, много е лесно. Но сѣдилищата, макаръ че имъ представяте дока-

зателства, че следъ съставянето на акта мѣстото е изключено отъ обекта на горското стопанство, пакъ издаватъ постановления, пакъ издаватъ присѣди и въ Касаціонния сѣдъ ги потвърждаватъ. Затуй необходимо е за тѣхъ да има амнистия, ако искате да ги освободите. А право е да бѣдатъ освободени. Тѣ сѣ хора, които, отговаряйки на своитѣ нужди, не сѣ извършили нарушения, а само сѣ изпреварили работата на комисията по закона за горитѣ, която се забавя поради този голѣмъ бюрократизъмъ, който съществува у насъ и който, макаръ всички да говоримъ противъ него, не можемъ да го премахнемъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): Г. г. народни представители! Дълга да дамъ едно обяснение на г. Пждаревъ, по поводъ повдигнатитѣ отъ него въпроси по отношение чл. 150 отъ закона за горитѣ.

Преди всичко г. Пждаревъ иска да се уреди едновременно съ този законопроектъ за амнистията и въпросътъ, кое нѣщо е горска площъ, кое е мера. Мене ми се струва, че ние навлизаме въ материята на закона за окръгляването и разораването на общинскитѣ мери.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): Да, въ тази материя навлизаме, г. Пждаревъ. Законътъ за горитѣ казва, кое е горска почва. Ако действително има разорана горска площъ, то ние амнистираме само глобата, която се налага. Земята, обаче, която е разработена, се отнема по административенъ редъ, както предвижда законътъ. И ако действително по силата на закона за горитѣ не е извършено туй окръгляване на тия гори въ срока, предвиденъ въ сѣщия законъ, ние не можемъ да изключимъ отъ тази амнистия тия нарушения по чл. 150 само затова, защото не сѣ съществували тия протоколи по окръгляването на горскитѣ площи. Тѣ си вървятъ по своя редъ, обаче всички нарушения по чл. 150 отъ закона за горитѣ и които се таксуватъ като такива нарушения, ние трѣбва да ги засегнемъ и затова опредѣляме площта да бѣде 2 декара.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие не ме разбрахте, г. докладчикъ. Може да не съмъ се ясно изразилъ. Последниятъ законъ е отъ 1925 г. На 1926 г., да кажемъ въ м. декемврий, се съставя актъ на X, Y, че е изкоренилъ 3 декара гора. Но предвидената въ закона за горитѣ комисия минава презъ 1927 г. или 1928 г. и констатира, че това мѣсто трѣбва да бѣде освободено отъ обекта на горското стопанство. Комисията трѣбваше да мине презъ 1925 г., но минава презъ 1928 г. Значи, това мѣсто не е обектъ на горско стопанство, но въ момента, когато е изкоренявано, когато е съставенъ актътъ, горската властъ го е считала за обектъ на горското стопанство и е съставила акта, а сѣдилищата сѣ издали присѣда. И когато вие представите на окръжния сѣдъ удостоверение презъ 1929 г., че това мѣсто е освободено отъ горско стопанство презъ 1928 г., окръжниятъ сѣдъ ви казва: „Да, нарушението е извършено въ 1926 г., а мѣстото е освободено въ 1927 г. или 1928 г.; ние не можемъ да отгѣнимъ постановлението“. И Касаціонниятъ сѣдъ казва: „Право е, формално е правилно“. Ето ви положението. Ако въ 1925 г., когато влѣзе въ сила законътъ, тия комисии бѣха отишли навсякъде да фиксиратъ площитѣ на горитѣ и да освободятъ мѣстата на хората, които да продължаватъ да работятъ надъ тѣхъ, такива актове нѣмаше да има. Сега ги има, защото комиситѣ сѣ забавили работата си. Обаче населението не бива да страда отъ това бавно функциониране на комиситѣ. Не бива населението да понася глоби за това бавно функциониране на комиситѣ, следъ като законодателятъ е призналъ, че мѣстата, за които се констатира отъ компетентни лица, че не бива да бѣдатъ гори, а трѣбва да бѣдатъ разработени, сѣ за разработване.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): Тази материя е по закона за горитѣ.

Министъръ Д. Върбеновъ: Г. председателю! Не давайте думата на оратори да говорятъ по материя, която не се засѣга отъ този законъ, а отъ други закони. Това, което г. Пждаревъ говори, е отъ областта на закона за горитѣ, който нѣмаме за целъ въ случая.

Н. Пждаревъ (д. сг): Трѣбва да се прибави: когато сѣ протоколъ мѣстото е изключено отъ обекта на горското

стопанство, глобата се отгѣнява, безъ да се държи смѣтка за размѣра на декаритѣ. Такава глоба трѣбва да се амнистира.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стойне Ризовъ.

С. Ризовъ (з): Азъ напълно разбрахъ мисълта на г. Пждаревъ. Но както се тълкува тукъ законътъ отъ г. Пждаревъ, съвсемъ не се тълкува тѣй отъ горската властъ тамъ, където се нарушава законътъ за горитѣ. Той говори, че не знамъ по кой членъ отъ закона за горитѣ, следъ като се закрѣглятъ горитѣ, оставатъ горски площи вънъ отъ обекта на горитѣ, и, споредъ него, не би трѣбвало да се съставятъ актове на тия, които сѣ направили нарушения въ горски площи, които сѣ опредѣлени да бѣдатъ вънъ отъ обекта на горитѣ, понеже тѣ сѣ опредѣлени за разработване. Обаче горската властъ съставя актове и не пита тази мѣстностъ, въ която е станало нарушението, дали влиза въ обекта на горитѣ или е вънъ отъ обекта на горитѣ. Отъ кждето и да е отсѣчено сурово дърво, съставятъ актове; хората ги обжалватъ и губятъ предъ сѣда, понеже не ги питатъ дали гората, въ която е направено нарушението, влиза въ обекта на горитѣ или не. Именно тѣзи глоби искаме да ги амнистираме. Това, което остава вънъ отъ обекта на горитѣ следъ окръгляването за разработване, се присѣдинява къмъ фонда за трудовата поземелна собственостъ, и ако нѣкому се даде да го изкорени безъ позволение, пакъ ще му се състави актъ.

Тѣй щото смѣтамъ, че г. Пждаревъ говори само за да се намира на работа и да затруднява нашата работа.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ чл. 1, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Глъчка)

Нѣкой отъ мнозинството: Нищо не се чува.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че сте длѣжни да пазите тишина. Може ли председателятъ да вика постоянно?

Които отъ г. г. народнитѣ представители приематъ чл. 1 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Костовъ (раб): Има отъ насъ предложение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Трѣбваше да го направите писмено.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): (Чете)

„Чл. 2. Амнистиратъ се нарушенията по закона за тютюна: чл. чл. 113, 114, 119, 122, 126, ал. I, 131, ал. III, 136; 140 и 156 — за времето отъ 14 априль 1928 г. до 14 априль 1929 г., и то само за мѣстноститѣ, които съгласно закона за подпомагане пострадалитѣ отъ обществени бедствия, сѣ обявени съ XX-то министерско постановление, взето въ заседанието му отъ 17 декемврий 1929 г., протоколъ № 99, за пострадали отъ земетресението, станало на 14 и 18 априль 1928 г., и последвалитѣ презъ сѣщата година трусове“.

Комисията прибави на втория редъ, следъ чл. 113, чл. 114

Министъръ Д. Върбеновъ: Освенъ това, предлагамъ да се каже въ края, че „нарушенията по чл. 114 се амнистиратъ за цѣлата страна“.

Д. Ачковъ (нац. л. о): За всичкитѣ тютюневи райони.

Министъръ Д. Върбеновъ: Азъ се съгласявамъ да се обхванатъ нарушенията въ цѣлата страна.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Какво е Вашето предложение, г. Ачковъ?

Д. Ачковъ (нац. л. о): Това, което предложи г. министърътъ.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): Значи, въ края се прибавятъ думитѣ: „Нарушенията по чл. 114 се амнистиратъ за цѣлата страна“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които отъ г. г. народнитѣ представители приематъ чл. 2 така, както се докладва, заедно съ прибавката, предложена отъ г. министра

на правосъдието, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): (Чете)

„Чл. 3. Подлежатъ на амнистия и ония нарушения по закона за горитъ, повредитъ и наказанията по които чрезъ присъда на компетентния съдъ бждатъ опредѣлени по размѣритъ, предвидени въ чл. 1“.

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители приематъ чл. 3 така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): (Чете)

„Чл. 4. Издаденитъ по предвиденитъ въ тоя законъ нарушения, заповѣди, постановления, присъди и изпълнителни листове, се обезсилватъ“.

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители приематъ чл. 4 така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Гавриловъ (нац. л.): (Чете)

„Чл. 5. Изплатенитъ глоби и конфискуванитъ материали не подлежатъ на повръщане“.

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители приематъ чл. 5 така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ разглеждане на точка втора отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за прибавяне нова алинея къмъ чл. 321 отъ закона за народното просвѣщение.

Министъръ Д. Върбеновъ: Нѣма го г. министърътъ на просвѣщението. Да се отложи разглеждането на тази точка.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Давамъ петъ минути почивка.

(Следъ отидна)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Пристъпваме къмъ разглеждането на точка втора отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за прибавяне нова алинея къмъ чл. 321 отъ закона за народното просвѣщение.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Д. Тотеъ (д): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 5)

Министъръ К. Муравиевъ: Моля законопроекта да се приеме по принципъ на първо четене и да се изпрати въ комисията.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Има предложение отъ г. министра на народното просвѣщение, законопроектътъ да бжде приетъ по принципъ на първо четене и да бжде изпратенъ въ комисията, като генералнитъ дебати по принципъ станатъ при второто четене.

Н. Пждаревъ (д. сг): Искамъ думата по това предложение.

П. Стайновъ (д. сг): И азъ искамъ думата.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Имате думата, г. Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Вѣрно е, че законопроекти могатъ да бждатъ приети на първо четене безъ дебати и да се изпратятъ въ комисията, но това може да стане само въ случай, когато по принципъ, които се засѣгатъ въ тѣзи законопроекти, нѣма споръ и законопроектитъ по принципъ биха били приети отъ Народното събрание безъ разискване. Азъ смѣтамъ,

обаче, че принципътъ, който се прокарва въ този законопроектъ, не бива да бжде приетъ отъ Народното събрание и затова смѣтамъ, че законопроектътъ не може да бжде приетъ безъ дебати на първо четене.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Панайотъ Деневъ.

П. Деневъ (р): Г. г. народни представители! Безъ да влизамъ въ съществуването на въпроса, който се третира въ законопроекта, внесень по частна инициатива, като имамъ предъ видъ предложението на г. министра на просвѣщата, както се направи то и както се подложи на гласуване отъ председателството, смѣтамъ, че ние можемъ да приемемъ законопроекта по принципъ на първо четене, защото гласуването ще стане съ изричната уговорка, че дебати по принципъ, както ви каза г. председателътъ, ще станатъ при второ четене.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ама какъвъ смисълъ иматъ дебатитъ, следъ като се приеме законопроектътъ по принципъ?

П. Деневъ (р): Г. Пждаревъ! По съображения много и много, нѣкой пътъ сж били приемани законопроекти по принципъ на първо четене безъ дебати, съ изричната уговорка, генерални дебати по законопроекта — независимо отъ това дали се внася по частна инициатива или по инициатива на г. министра — да станатъ на второ четене. И за това недейте усложнява сега работата, като настоявате да почнатъ разисквания по първото четене на законопроекта, а да приемемъ предложението на г. министра.

Н. Пждаревъ (д. сг): Когато има споръ по принципа на единъ законопроектъ, трѣбва да се разисква при първото четене, и тогава Камарата да го приеме или отхвърли.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стайновъ.

П. Стайновъ (д. сг): Г. г. народни представители! Действително, процедурата да се гласуватъ законопроекти на първо четене безъ разискване, се е практикувала, но се е практикувала най-често при сложни технически законопроекти, които, обаче, не предизвикватъ принципиални различия. При единъ технически законопроектъ, предпочита се процедурата да се гласува безъ разисквания по принципъ, да отиде въ комисията и, следъ като тамъ се изгради окончателно, да бжде внесенъ тукъ и да бжде разискванъ по принципъ на второ четене. Но, г. г. народни представители, сме ли предъ единъ сложенъ технически законопроектъ и сме ли ние предъ единъ законопроектъ, по който нѣма никакви разногласия? По законопроекта има разногласия по принципъ.

А. Капитановъ (з): (Казва нѣщо)

П. Стайновъ (д. сг): Казвамъ, г. Капитановъ, че такива закони сж прокарвани. Но ако една, две или три години следъ войната, когато още живѣхеме подъ нейната психоза, можеха да бждатъ прокарвани такива закони, мисля, че днесъ, 13 години следъ войната, не можемъ да прокарваме такива закони. Тогава тия закони имаха оправдание, но днесъ нѣма никакво оправдание.

И. п. Рачевъ (з): Миналата година бѣше внесено сжщото законодателно предложение въ вашата Камара.

П. Стайновъ (д. сг): Ето защо, г. г. народни представители, понеже нѣма пълно съгласие, понеже една частъ отъ Народното събрание смѣта, че по законопроекта трѣбва да станатъ разисквания по принципъ, азъ моля г. министра на народното просвѣщение да се съгласи, да станатъ разисквания.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Г. министре! Не ставатъ разисквания по принципъ само при общо съгласие на всички въ Събранието.

П. Стайновъ (д. сг): А сега нѣма общо съгласие.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Предложението на г. министра е много ясно — да бжде приетъ законопроектътъ по принципъ, да бжде изпратенъ въ комисията и при разглеждането му на второ четене да станатъ разисквания по принципъ.

П. Стайновъ (д. сг): Нѣма общо съгласие.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Никога не е имало общо съгласие. Толкова законопроекта сме изпращали без да бъдат разисквани по принцип тук и лъвицата не е правила възражения.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народният представител г. Никола Найденовъ.

Н. Найденовъ (д. сг): Г. г. народни представители! Не мога да се съглася с мнението на г. Денева. Правилникът за вътрешния редъ въ Събранието е изриченъ: не може да се приеме никакво законодателно предложение, никакъв законопроектъ, без да се разисква по принципъ. Дългъ на председателството е, независимо отъ това кой прави това предложение за приемане този законопроектъ без разисквания по принципъ, да не допусне приемането му, без да се разисква по принципъ. Имало е случаи — г. Петко Стайновъ ви ги каза — когато законопроектъ е билъ приеманъ по принципъ без разискване, но при общо съгласие на Събранието, когато никой не е искал думата да говори по принципъ. Само тогава председателството може да си позволи да гласува законопроекта по принципъ без разисквания, като разискванията по принципъ станатъ при второ четене.

П. Деневъ (р): Ако никой не иска думата, може да се гласува.

Н. Найденовъ (д. сг): Недейте адвокатствува. Правилникът е изриченъ.

П. Деневъ (р): Тукъ нѣма мѣсто за хитруване.

Н. Найденовъ (д. сг): Не може да се допусне приемането на единъ законопроектъ на първо четене, без да се разисква.

П. Деневъ (р): Стига никой да не иска думата по първото четене, може да се гласува законопроектътъ. Отъ какво ви е страхъ?

Н. Найденовъ (д. сг): Нѣма никакъвъ страхъ. Азъ мисля, че трѣбва да се спази правилникътъ и че нѣма защо г. министърътъ да иска безъ разисквания да се приеме по принципъ законопроектътъ при едно нарушаване на правилника. Азъ апелирамъ къмъ председателството да спази правилника въ случая.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Предложението на г. министра е, да се приеме законопроектътъ на първо четене, ако никой не иска да говори по принципъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): По принципъ искаме да говоримъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Кой?

А. Христовъ (д. сг): Г. Пждаревъ!

П. Стайновъ (д. сг): И азъ искамъ да говоря по принципъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Искайте думата и говорете.

П. Деневъ (р): Има предложение отъ г. министра на просвѣтата да се гласува законопроектътъ по принципъ безъ разисквания. Събранието може да се съгласи, може да не се съгласи. Не можете да не приемете това предложение затуй, защото Никола Найденовъ смѣтналъ, че не може да се гласува това предложение.

А. Христовъ (д. сг): Има правилникъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Правилникътъ не урежда тоя въпросъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. председателю! Правилникътъ е ясенъ. Съгласно нашата практика, само когато има общо съгласие, може да се приеме единъ законопроектъ по принципъ безъ разисквания.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Кога е имало общо съгласие?

Г. Говедаровъ (д. сг): Г. председателю! Обръщамъ вниманието Ви на чл. 38 отъ правилника, който е изчерпателенъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Правилникътъ не разрешава този въпросъ изчерпателно.

Министъръ К. Муравиевъ: Ако нѣкой желае да говори по принципъ, нека говори.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. Муравиевъ, министъръ на просвѣтата, направи предложение при предположението, че то ще бѣде единодушно възприето. Но ако не се възприема единодушно, и има г. г. народни представители, които желаятъ да говорятъ на първо четене и настояватъ на това свое право, да говорятъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. министърътъ на просвѣтата направи предложение, законопроектътъ да бѣде приетъ по принципъ и да се изпрати въ надлежната комисия, но същевременно се съгласи, ако нѣкои желаятъ да говорятъ по принципъ, да взематъ думата и да говорятъ. Това е предложението на г. министра на просвѣтата.

А. Капитановъ (з): Понеже вносителътъ на предложението, г. Омарчевски, отсъствува, азъ правя предложение да се пререде дневниятъ редъ, като се постави на втора точка разглеждане на избори, а предложението остане по-назадъ, като точка трета.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Тукъ е другъ отъ вносителитѣ на същото предложение — г. Патеви.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народният представител г. Симеонъ Патеви — единъ отъ вносителитѣ на предложението.

С. Патеви (з): Г. г. народни представители! Въ края на миналото XXII обикновено Народно събрание било е внесено подобно законодателно предложение, по искането на студенти, които, по една или друга причина, не можѣха да се възползватъ отъ облекченията, които се дадоха на други студенти, взели участие въ войнитѣ. По какви съображения това предложение не е могло да мине въ миналата Камара, не зная. При насъ, като членове на комисията по Министерството на народната просвѣта, се явиха студенти, които ни помолиха да възобновимъ това предложение, и Камарата да си каже думата.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Това предложение бѣше внесено отъ Григоръ Василевъ.

С. Патеви (з): Ние се съгласихме да се възобнови, понеже смѣтаме, че има известни морални основания не, а известни оправдания. Това предложение би трѣбвало да го защити г. Омарчевски, но понеже той отсъствува, азъ ще се помѣча да ви кажа защо ние се съгласихме да се внесе това предложение въ Камарата на нова смѣтка.

Вие знаете, че нашитѣ войни свършиха катастрофално. Следъ войнитѣ се намѣриха основания да се дадатъ известни облекчения на всички студенти, участвували въ войнитѣ, защото тѣзи хора, освенъ че се разстроиха материално, освенъ че изгубиха здраве, освенъ че изгубиха младост, но загубиха, най-важното, и време, което е тъй ценно въ краткия човѣшки животъ. Още навремето академическиятъ съветъ на нашия Университетъ е схваналъ, че трѣбва да се дадатъ известни облекчения на всички студенти, участвували въ войнитѣ, както, съ много помалки основания, се дадоха облекчения на чиновницитѣ, изслуженитѣ години на които презъ време на войната се признаха за пенсия двойно, макаръ нѣкои отъ тѣхъ никакъ да не сѣ били на фронта. Академическиятъ съветъ се занима съ този въпросъ още на 15 февруарий 1913 г. Това бѣше първото занимание. По-нататкъ животътъ наложилъ да се занимае втори пътъ, защото имаше хора, които не сѣ могли да се възползватъ отъ даденото облекчение; видѣло се е, че иматъ морални основания за това, и затуй, казвамъ, академическиятъ съветъ се е занималъ втори пътъ на 6 септември 1913 г. По-нататкъ се е занималъ на 30 октомври 1913 г., на 6 ноември 1913 г. Съ всички тия решения на академическия съветъ се урежда положението на известни категории студенти, които, по една или друга причина, не сѣ могли да се възползватъ отъ привилегиитѣ, които сѣ били дадени по-рано. Следъ туй академическиятъ съветъ се е занималъ съ въпроса на 4 декември 1913 г., на 18 декември 1913 г., когато пакъ сѣ признати по два семестра. На 1 април 1915 г. академическиятъ съветъ наново се е занималъ съ въпроса и на нова смѣтка пакъ е признанъ по два семестра; на 28 октомври 1918 г., на 5 февруарий 1919 г. — продължава се срокътъ за даденитѣ облекчения, защото, знаете, имаше една частъ отъ българската армия, която бѣше заложена не по наша вина и студентитѣ, които бѣха въ тая армия, загубиха повече отъ ония, на които бѣха дадени

облекчения; на 2 април 1919 г. академическият съвет се занимава наново с тоя въпрос; по-нататък — на 2 октомври 1919 г., на 5 ноември 1919 г. Изобщо, 18 пъти академическият съвет е продължавал тия срокове.

Питах аз: ако академическият съвет е намбрил основание 18 пъти да се занимава с този въпрос, да продължава срока, нѣмаме ли основание да поднесем този въпрос на Народното събрание, да го разгледа наново и да види дали и то нѣма основание да продължи срока? Въ 1923 г. се създаде един нов правилник на Университета, с който студенти, които, по една или друга причина, не издържат изпитите си до известен срок, се лишават от всички семестри, макаръ и завѣрени. Но поради факта, че за времето от 1923 г. насам ние внасяме законопроекта за амнистия, че искаме да хвърлим було на миналото, че оттогава сме живѣли едно болно време, което не е било нормално, че нашите другари сѣ били интернирани насам-нататък, че мнозина поради политически гонения — знаете до какъвъ размѣр бѣха достигнали тия гонения — сѣ били поставени въ невъзможност да се явят да държат своите изпити — поради всичко това, ние намѣрихме основание и на тѣзи студенти да се даде право да положат своите изпити. Нищо не им се дава повече от това, да се скъси за тѣх малко времето. Туй право, както изтъкнахъ, много пъти е било признавано от академическия съвет, следователно може да се признае и сега.

Никой не може да отрече, че този законопроект има морално основание, че въ него има справедливост, че той гоно изразява онова, което навремето, подъ прѣснитъ впечатления от войната, се е схващало като една нужда — да се признаят семестри на студентите, участвували въ войната. Обаче не всички можаха да намѣрят необходимите материални срѣдства, за да следват, защото мнозина, като се завърнаха от фронта, намѣриха всичко въ къщите си разнебитено, намѣриха бащите си избити, семействата си — разстроени. Азъ смѣтамъ, че ако академическият съвет се е занимавалъ съ въпроса 18—20 пъти, можемъ и ние сега да се занимаемъ и да ликвидираме съ него веднѣж-завинаги. Такива студенти не сѣ мнозина — 50—60 души. И мисля, че народното представителство нѣма да съберка, нѣма да направи нѣкакъвъ пробивъ, ако се даде на тия хора едно облекчение за туй време, изгубено не по тѣхна вина, а поради туй, че войните имъ попрѣчиха да могатъ да се явят да държатъ своите изпити.

Азъ правя предложение този законопроектъ да се приеме по принципъ и да се изпрати въ комисията, където по-спокойно и по-правилно ще се прецени какво точно може да се даде и какво не може да се даде.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народният представител г. Василь Янакиевъ.

В. Янакиевъ (нац. д.): Г. г. народни представители! Предъ видъ на това, че законопроектътъ, който е сложенъ на разглеждане въ настоящото заседание, визири и студенти, на които трѣбва да се признаятъ права като юристи, ще моля този законопроектъ да се отложи, за да се изпрати на г. министра на правосъдието за проучване. Понеже такава нѣщо не е станало, разискванията по законопроекта ще трѣбва да бѣдатъ отложени.

Въ тая смисълъ азъ правя предложение.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Тази процедура не е известна на Парламента — да прекъсва дебатите по единъ законопроектъ, за да го прати на министра за проучване!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народният представител г. Христо Георгиевъ Софиевъ.

Х. Георгиевъ (раб): Г. г. народни представители! Съ предлаганата нова алинея къмъ чл. 321 отъ закона за народната просвѣта г. г. вносителите на това законодателно предложение идватъ да коригиратъ една допустната несправедливост, идватъ да удовлетвориатъ една голѣма и належаща нужда. Действително, положението на тази категория онеправдани студенти, които се засѣгатъ отъ този законопроектъ, е прѣка последица отъ водената империалистическа политика на чуждия и на нашия капитал и поради това съ пълно основание на тѣзи студенти трѣбва да се даде възможност да се възползватъ отъ тия облекчения, които се даватъ сега.

Х. Чолаковъ (з): Идете на трибуната.

Х. Георгиевъ (раб): Но, г. г. народни представители, ние трѣбва да констатираме, че мотивите къмъ законопроекта

не сѣ пълни и сѣ много едностранчиви. Въ тѣхъ не се говори нищо за оная категория студенти, които все поради войните и поради станалите въ страната ни юнски, септемврийски и априлски събития иматъ така сѣщо нужда отъ облекчения. Ето защо тази едностранчивост и празнота въ законопроекта, който ние подкрепяме съ подписите си, ще трѣбва да бѣде попълнена, за да не останатъ изключени отъ дадените досега облекчения и тѣзи студенти, които, по една или друга причина, не сѣ възползвали отъ тѣхъ. Конкретно казано, ние искаме да бѣдатъ включени и онѣзи студенти, които сѣ останали сираци отъ войната, а така сѣщо и онѣзи студенти, които поради лошото си материално положение, резултатъ пакъ на войните, не сѣ имали възможност да завършатъ висшето си образование. Сѣщо така ще трѣбва да бѣдатъ включени и онѣзи, които поради юнските, септемврийските и априлските събития въ нашата страна се намиратъ въ затворите или сѣ емигранти, или сѣ интернирани. При второто четене на законопроекта ние ще направимъ конкретно предложение, (Ржкоплѣскания отъ работниците)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народният представител г. Петко Стайновъ.

П. Стайновъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да изкажа моето задоволство, че г. министърътъ на просвѣщенiето се съгласи, шото тоя законопроектъ да се разиска на първо четене, тъй като той предизвиква известни принципиални разногласия. Ако въ комисията се направятъ нѣкои измѣнения или допълнения въ него, ще имаме възможностъ при второто четене да кажемъ нашето мнение и по тѣхъ.

Настоящото законодателно предложение е внесено по частна инициатива. Ние още не знаемъ какво е мнението на правителството по него. Азъ смѣтамъ, че следъ като се внесе единъ законопроектъ по частна инициатива, съответниятъ министъръ прѣвъ трѣбва да вземе думата да изкаже мнението си по него, за да можемъ следъ това ние, народните представители, като знаемъ мнението на правителството, съ огледъ на това, да изкажемъ още по-добре и нашето мнение, нашите критики.

П. Стоевъ (раб): Значи нѣмате мнение.

П. Стайновъ (д. сг): Какво се иска съ този законопроектъ, внесенъ по частна инициатива?

Вносителите на законопроекта, г. г. народни представители, искатъ къмъ чл. 321 отъ закона за народното просвѣщение да се направи едно допълнение, а именно, да се дадатъ известни облекчения на лица, които до сега не сѣ ползвали съ тѣзи облекчения, да се дадатъ облекчения на лица, участвували въ войните до 1918 г. като военнослужащи или милитаризирани, както и на ония, записани въ наши или чужди университети до 1923 г. включително, да имъ се признаятъ зачетените и дадените отъ войните семестри, положените университетски изпити и правото да завършатъ образованието си като се възползватъ отъ всички дадени облекчения на участвувалите въ войните.

Г. г. народни представители! Отъ текста на параграфъ единственъ къмъ законопроекта е явно, че ще се ползватъ отъ облекчения, които се даватъ, две категории студенти: едни които сѣ участвували въ войните до 1918 г. и други, които не сѣ участвували въ войните. Ние сме въ правото си да се запитае: ако, най-после, за моментъ допустнемъ, че може да има нѣкое оправдание за ония, които сѣ сражавали, които три или петъ години сѣ били на фронта и сѣ страдали за българската кауза, какво оправдание може да има за ония, които не сѣ помирисали барута на фронта, които не сѣ вкусили отъ страданията на фронта? Какво оправдание може да има за тѣхъ и какъ можемъ да ги сравняваме съ героите, които сѣ участвували въ войните, които сѣ били на фронта?

А. Капитановъ (з): Милитаризираните герои ли сѣ?

П. Стайновъ (д. сг): Г-да! Нека бѣдемъ внимателни, нека тълкуваме текста на този параграфъ единственъ въ неговото истинско съдържание, нека имаме съзнанието, че въ Народното събрание не могатъ контрабанда да се прокарватъ привилегии.

Н. Стамболиевъ (з): Както вие 8 години прокарвахте привилегии на тѣво и надѣсно.

П. Стайновъ (д. сг): Ето защо азъ искамъ да разгледамъ тѣзи две категории, за да видя дали има оправдание да се дадатъ тѣзи облекчения на едната и на другата категория студенти — на тѣзи, които сѣ страдали на фронта,

които сѣ били милитаризирани, и на тѣзи, които не сѣ били на фронта?

Най-напредъ първата категория. Г-да! У насъ, както и въ много държави въ чужбина, въ първитѣ години следъ войната се дадоха известни облекчения на хората, които бѣха страдали, които години наредъ лежахъ въ окопитѣ при най-мѣжкни условия да отстояватъ интереситѣ на държавата. Нѣмаше нищо чудно, че въ първитѣ години следъ войната се гласуваха закони, съ които се дадоха известни облекчения на всички завърнали се хора отъ фронта, окъсани, изстрадали, съ едно особено психологическо състояние. И длъжностъ на ония, които управляваха, длъжностъ на народнитѣ представители бѣше тогава да се загрижатъ за тѣзи хора, които бѣха изгубили едни отъ най-ценнитѣ години отъ своята младостъ по бойнитѣ полета.

А. Капитановъ (з): И за тиловитѣ герои.

П. Стайновъ (д. сг): Но това бѣше едно временно облекчение, което се обясняваше само съ особеното психологическо състояние, въ което се намираха тѣзи младежи, съ особеното състояние, въ което се намираше цѣлото българско общество.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Значи сте законодателствували не съ съзнание, а съ чувства.

П. Стайновъ (д. сг): Но, г-да, онова, което можеше, онова което трѣбваше да се даде въ първитѣ години следъ войната, първата, втората, третата, ако щете и петата година...

А. Капитановъ (з): А на 1912 г. го дадохте само за пет души.

П. Стайновъ (д. сг): ... смѣтате ли, че бихме имали законно основание днесъ, тринадесетъ години следъ като войната е свършена, да почнемъ да раздаваме пакъ благодеяния на ония, които не сѣ се възползували по-рано? Тѣ имаха достатъчно време да се възползуватъ отъ даденитѣ имъ облекчения. До 1923 г. сѣ петъ години отъ войната, а отъ 1923 г. до днесъ има повече отъ осемъ години. Защо не сѣ се възползували?

Азъ съмъ съ твърдото убеждение, г-да, че тия хора сѣ скѣсали окончателно съ Университета. Позволете, най-после, отъ моята малка университетска практика да ви кажа, че човѣкъ, който е останалъ далечъ отъ Университета дълги години, не може да се върне винаги съ голѣмъ успѣхъ на студентската скамейка. Той трѣбва да бѣде съ нѣкакъвъ изключителенъ интелектъ, за да почне наново да слуша лекции, да чете коли, да посещава семинарни упражнения, да се подлага всѣки денъ на изпитание въ семинаритѣ, да готви семинарни работи и всѣка година да държи изпитъ. Тия, които наскоро следъ войнитѣ, като по-млади тогава, все още сѣ били годни за това, сега вече не сѣ на такава възраст.

А. Капитановъ (з): И на 50 години полковници държахъ изпитъ.

П. Стайновъ (д. сг): Повтарямъ, това не се оправдава сега, следъ 13 години. Не сѣ, значи, съображенията на хуманностъ, не сѣ съображенията на народна просвѣта, които сѣ диктували на вносителитѣ, а трѣбва да има други съображения.

И. п. Рачевъ (з): Тѣ ако не сѣ способни, ще пропаднатъ на изпититѣ си. Нали вие ще ги изпитвате?

П. Стайновъ (д. сг): Нека направимъ една разномѣтка. Мислите ли, г. г. народни представители — тукъ има толкова адвокати, азъ се обръщамъ къмъ тѣхъ — мислите ли вие, които сте юристи, че между ония, които свършиха Университета тѣй прибрзано и безъ да държатъ държавенъ изпитъ, процентътъ на добритѣ юристи е тѣй же голѣмъ, както между ония, които държаха държавенъ изпитъ?

А. Капитановъ (з): Има и отъ другитѣ плевели.

П. Стайновъ (д. сг): И азъ съмъ убеденъ, че всички, които сѣ юристи, било отъ тая, било отъ оная страна, които посещаваатъ редовно заседанията на сѣда, които следятъ отблизо професионалната работа на адвокатитѣ и сѣдитѣ, нѣма да ме опровергаватъ. Казвамъ — на адвокатитѣ и сѣдитѣ. Азъ съжалявамъ, че го нѣма тукъ г. министърътъ на правосѣдието, защото въ Министерството на правосѣдието е възприета една много правилна и полезна практика: онзи юристъ, който е свършилъ така

скорострелно, следъ войната, безъ да е държалъ държавенъ изпитъ, не може да бѣде назначенъ за сѣдия, ако не се яви на държавенъ изпитъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Сега ги назначаватъ.

А. Капитановъ (з): Има много назначени и презъ Ваше време и досега сѣ сѣдии.

П. Стайновъ (д. сг): Азъ питамъ г. министъра на правосѣдието — съжалявамъ, че той не е тукъ — защо не премахне това ограничение за назначаване на сѣдии? Значи, г. министърътъ на правосѣдието смѣта, че тѣзи хора съ юридическо образование, които не сѣ държали държавенъ изпитъ, не сѣ достатъчно подготвени. (Пререкания между А. Капитановъ и д-ръ К. Милановъ)

А. Капитановъ (з): Има назначени безъ държавенъ изпитъ и презъ ваше време. Приемате ли анкета?

П. Стайновъ (д. сг): Г. Върбенковъ е на становището, на което е Министерството и Сѣдийскиятъ съюзъ. Цѣлото сѣдийство, ако щете и Адвокатскиятъ съюзъ държатъ, че сѣдия не може да бѣде назначенъ онзи, който не е държалъ държавенъ изпитъ. Това е една здрава и полезна традиция, установена въ това министерство, и сега вие искате да я измѣните съ единъ законъ.

Наистина, г. г. народни представители, и мои другари, и ваши другари въ тази Камара сѣ поддържали всикитѣ тѣзи облекчения и прави сѣ били, може би, въ онова време. Азъ скамъ да се установи сега, че онова, което е било право тогава, сега вече не е право.

Минавамъ, г-да, на втората категория студенти, на които правимъ облекчения. Забележете добре, това сѣ ония, които не сѣ били на фронта, които не сѣ се сражавали, а иматъ само едно качество — че до 1923 г. сѣ били записани въ Университета било по медицина, било по агрономия, било по право, било по математика.

Нѣкой отъ работницитѣ: Много отъ тѣхъ изпратихте на гребницата.

П. Стайновъ (д. сг): Г-да! Какво основание имаме, на какво ще обосновемъ едно подобно, бихъ казалъ, чудовишно, невиджано никѣде, въ никоя държава постановление, съ което искаме да дадемъ облекчение на тия, които чисто и просто до 1923 г. сѣ записани студенти? Азъ, г-да, вѣрвамъ, че всѣки отъ васъ, ако си тури ржката на сърдцето, ще признае, че ако може да има все пакъ едно оправдание за военнитѣ, за тѣзи, които сѣ били милитаризирани, таква оправдание не може да има за онѣзи, които не сѣ били на война. Нѣма precedentъ и нѣма никаква здрава предпоставка.

Може би, г-да, има нѣкой, който не смѣе да се яви на държавенъ изпитъ и вие по този начинъ, като внасяте това законодателно предложение, искате да го освободите отъ това задължение. Има ли таква лице? Азъ бихъ по-молвилъ вносителитѣ на законопроекта да ни кажатъ, дали тѣ искатъ да освободятъ отъ държавенъ изпитъ нѣкое лице, което не смѣе да се яви предъ българскитѣ сѣдии да държи държавенъ изпитъ и което лице не е било войникъ?

Н. Стамболиевъ (з): Това е вече провокация.

Н. Алексиевъ (з): Нѣма таква лице.

П. Стайновъ (д. сг): Ако има таква лице, г-да, азъ му препорѣчвамъ да има куража да се яви на държавенъ изпитъ, щомъ не е било войникъ.

А. Капитановъ (з): Е какво, ще го скѣсате ли?

П. Стайновъ (д. сг): Азъ говоря за държавенъ изпитъ. Тамъ изпитватъ сѣдии.

Г. г. народни представители! Ако най-после вие намрате — по хуманностъ, която споредъ менъ е много закъснѣла, 13 години следъ войната — че все пакъ трѣбва да се направи нѣкакво облекчение — азъ и съ него не съмъ съгласенъ — за ония, които сѣ били на фронта, моля ви се, недейте създава тоя опасенъ precedentъ за другитѣ. Ако искате да се даватъ амнистии, има законъ за амнистията, тамъ пишете каквото искате, но въ закона за народното просвѣщение да създадете прикрити амнистии за хора, които може би не смѣятъ да се явятъ на държавенъ изпитъ — това по никой начинъ не бива да стане.

Най-после, г-да, ако вие смѣтате, че има хора, които сѣ страдали и сѣ губили времето си на война и не сѣ

могли да запишат достатъчно много семестри, дайте им семестри. Но защо да ги освободите от държавен изпит? Каква кариера им осигурявате, когато министърът на правосъдието ще ви каже, че той няма да назначава за съдии юристи, които не са издържали държавен изпит?

Второто предложение, което бихме направили, и с което бихме молили да се съгласите, то е да се допуснат само облекчения в семестрите, а по никакъв начин облекчения в държавния изпит. Във законопроекта е казано: (Чете) ... „като се възползват от всички дадени облекчения на участвувалите в войните“. Кои са тия „всички дадени облекчения“? Аз не знам, къде ще свършат тѣ!

С. Патефъ (з): Най-после, това може да се вземе предвид във комисията.

П. Стайновъ (д. ср): Законопроектът, г-да, засѣга не само студентите от юридическия факултет. Той се отнася и до тия, които следват медицина, агрономство, математика и т. н. Аз съм убеден, че една голѣма част тук от нас, като четат този законопроект, ще си кажат: „Касае се за 5—6 души юристи! Тѣ ще станат адвокати, но, който иска, той ще отиде при тѣх да го защитават!“ Не, г-да, този законопроект засѣга измѣнението на чл. 321 от закона за народното просвещение и той се отнася не само за юристи, но се отнася до всички — медици, агрономи, математици и т. н. Вие сега ще искате да освободите може би и лѣкарите от колониумъ. И по тоя начинъ, без да бждат провѣрени знанията на хора, които са следвали, да речемъ, медицина въ чужбина — Франция или Белгия — кой знае въ кой университетъ, кой знае какъ са свършили, съ каква диплома са дошли тук, легализирали са я — вие ще искате да им повѣрите здравето на българския народъ, да ги направите пълноправни лѣкари без колониумъ! Не, г-да, подобно нѣщо вие не бива да допуснете.

А. Капитановъ (з): Когато стане въпросъ за лѣкари, тогава ще говоримъ. Това е само за юристите.

П. Стайновъ (д. ср): То е не само за юристите, а е и за медицините, и за агрономите, и за шудиращите въ всички факултети.

Г. г. народни представители! Аз свършвам и ви моля да не се отдавате на увлечения. Нима мислите, че и аз нямам приятели между ония, които чакат съ нетърпение да се гласува тази своего рода амнистия? Но ако другата амнистия има нѣкаква-си политическа обосновка, ако тя може да има нѣкакво оправдание съ една или друга политика, тая амнистия, г-да, няма абсолютно никакво оправдание. Ако, обаче, вие искате на нѣколко хора да дадете привилегии, дайте ги, но знайте, че съ това вие създавате не само едно нещастие за Българския университетъ, за неговото реноме, за неговия авторитетъ, но вие създавате нещастие и за българската медицина, и за българското правосъдие. (Ржкопѣскания отъ говористите)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Антонъ Кантарджиевъ.

А. Кантарджиевъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Настоящото законодателно предложение, внесено по частен редъ отъ нашите другари г. Патефъ и г. Омарчевски, е едно звено отъ оная верига законопроекти въ това направление, която верига почна да се плете още преди голѣмата война. И нека тук, отъ това мѣсто, направя една печална констатация. Тѣмо ония, които най-много трѣбваше да държатъ за реномето на Университета, за подготовката на новите възпитаници, които утре имаше да прилагатъ своите знания всрѣдъ народа, отъ тѣхната срѣда навремето излѣзе онова предложение, съ което въ 1914 г. се унищожи държавниятъ теоритически изпитъ. И колкото днесъ има основание да се говори противъ това законодателно предложение, противъ което съмъ и азъ, толкова повече има основание да се говори противъ онова законодателно предложение, което отдавна е законъ и което отдавна изигра своята пакостна роля, прокарано навремето отъ професори отъ нашата *Alma mater*. И тогава, за голѣма честъ на студентството, въ чиято срѣда се числѣхъ и азъ, макаръ и въ последните семестри, макаръ голѣма частъ отъ студентите да бѣха облагодетелствувани отъ това законодателно предложение, студентството вдигна гласъ на протестъ и каза: „Г. г. професори! Г. г. вносители на това предложение въ Народ-

ното събрание! Недейте си игра съ огъня! Ще пустнете неподготвени юристи“ — предложението тогава се отнасяше само за юристи — „които ще се учатъ да бръснатъ на чужда глава и ще повредятъ на много чужди интереси, ще попрѣчатъ за изработването на правно съзнание въ българския народъ“. Тогава гласътъ на трезвото българско студентство не биде чутъ, законопроектътъ биде прокаранъ и ние видѣхме неговите пакостни страни въ по-късните години, въ които тия, които бѣха освободени по този начинъ отъ изпитъ, почнаха да прилагатъ своите знания вънъ, на свободния пазаръ.

Но, г. г. народни представители, апетитътъ, казватъ французите, иде съ яденето. Българинътъ за това има една по-вулгарна поговорка отъ французката, позволете ми да ви я кажа: „Уста кучешки, разядатъ се“. И тоя законопроектъ е плодъ на този апетитъ, който идва съ яденето.

П. Стоевъ (раб): Значи, българскиятъ народъ е куче! Толкова обичате българския народъ! (Възражения отъ мнозинството)

А. Кантарджиевъ (д): Явиха се законодателните предложения на г. г. Молловъ и Фаденхехтъ, професори въ Университета, *post factum* отъ голѣмата война, нѣколко измѣнения на закона за устройството на съдилищата, съ прибавяне на всевъзможни забележки, и най-после дойде това предложение. Всички облекчения, които са давани въ това направление, са давани на юристи и нѣкакси г-дѣта, които внасятъ това предложение, искатъ да се оправдаятъ, като казватъ: джанъмъ, само юристите ли са взели участие въ войните и само тѣхната ли наука е отъ такова естество, че да може да понесе по-малкъ надзоръ отъ професорите?

Вие виждате, че съ това законодателно предложение, внесено по частна инициатива — позволете ми да си послужи съ тоя изразъ — се амнистиратъ всички, отъ всички специалности. Всѣки прави съ него своите смѣтки; правятъ ги и господата, които преди малко ме прекъснаха ни въ клинъ, ни въ рѣкавъ — но за тѣхните смѣтки ще дойда малко по-късно.

Тѣзи, които участвуваха въ войните и които безспорно изгубиха време, загубиха го за постигане, за реализиране известни идеали на нацията — дали тѣ се постигнаха, дали тѣ се реализираха, въпросътъ е другъ. Тѣ, които се държаха достойно и доблестно, получиха отъ своето отечество благодарността му: храбрите — своите кръстове за храбростъ, а подлечите — присѣди на съдилищата и бѣха заклеимени.

П. Стоевъ (раб): А тиловите герои станаха банкери!

А. Кантарджиевъ (д): Азъ на такива тенекета като тебе, които дрънкатъ само, не желая да отговарямъ! Когато говоришъ за тилови герои, най-малко къмъ мене можешъ да се обърнешъ.

Г. Костовъ (раб): Ами шпицъ-командитъ?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Костовъ, имайте уважение къмъ единъ ораторъ, който говори.

А. Кантарджиевъ (д): Но, г. г. народни представители, не са само тия специални съображения, само тия обществени съображения, които се изнесоха отъ тук, които са много вески и които трѣбва да легнатъ въ основата на решението на Народното събрание — че това законодателно предложение не бива да се приеме. Каза се преди малко отукъ — и то е фактически вѣрно — че всички дисциплини, които се учатъ въ университетите, тукъ и въ странство, или по-право всички ония, които са слушали тия дисциплини, получаватъ облекчение, безъ огледъ на това, дали са взели или не участие въ войните: тукъ влиза и юристътъ, и медикътъ, и ветеринарътъ, и агрономътъ, и жбболѣкарътъ, и всички други специалисти, които са свързани съ съществуването на отѣлния човѣкъ и съ неговия организъмъ. По силата на кои съображения вие искате днесъ да сервите на българския народъ, на българското общество неподготвени лѣкари, които могатъ всѣки моментъ съ своя ножъ или съ своята неправилно поставена диагноза да пратятъ на оня свѣтъ своя пациентъ? Съ какво право искате да сервите на българския стопанинъ неподготвенъ агрономъ, неподготвенъ ветеринаръ — на българското правораздаване — неподготвенъ съдия, неподготвенъ адвокатъ, неподготвенъ помощникъ на правосъдието, които, за голѣмо съжаление,

вмѣсто да изпишатъ вежди, сиречь да помагатъ да се създаде правно съзнание у народа, съдействуватъ въ друго направление, като всички неподготвени хора? Отъ дългогодишната ми практика като адвокатъ и като секретаръ на Адвокатския и Сѣдийския съюзи, азъ, който съмъ въ съприкосновение съ млади колеги, съмъ констатираа, че всички ония, които се възползуваха отъ тия облекчения, дохождатъ неподготвени и днесъ имаме юристи, които смѣтатъ, че записъ на заповѣдь и полица е едно и също нѣщо.

А. Капитановъ (з): Хайде холанъ!

А. Кантарджиевъ (д): За това азъ имамъ данни въ рѣцетъ си. — На какво основание вие искате да ни сервирате неподготвени юристи, които не сѣ минали презъ всички ония изпитания, които изискватъ законитѣ?

Но, г. г. народни представители, мене ми се струва, че тоя законопроектъ отива да посегне като-че-ли и върху автономията на нашия Университетъ. Членъ 321 отъ закона за народната просвѣта казва: (Чете) „Университетскиятъ курсъ отъ всѣка специалностъ се минава и завършва съ изпитъ, който се произвежда по особени правилници и програми за всѣки факултетъ, одобрени отъ Министерството на народното просвѣщение“. Ако всичко това е така, ако чл. 321 отъ закона за народната просвѣта само препраща къмъ респективнитѣ правилници и програми на Университета, по силата на коя логика вие съ това частно законодателно предложение, безъ да сте взели мнението на тая университетска властъ, ще внесете една алинея къмъ тоя членъ? Говорихме много вчера за независимостта на Университета, да решава всички образователни въпроси отъ неговата областъ, а днесъ ще му сервираме съ тоя законопроектъ, безъ той да знае, че всички ония, които до 1923 г. сѣ записали въ Университета, не ще се подлагатъ на изпити и провѣрки, установени съ други закони и правилници, които сѣ одобрени отъ Министерството на просвѣщението.

А. Капитановъ (з): За държавния изпитъ става въпросъ.

А. Кантарджиевъ (д): Г. Капитановъ! Азъ Ви моля да прочетете законопроекта. Азъ отъ 15 години чета закони и се мъча правилно да ги тълкувамъ. Въ това законодателно предложение се казва: (Чете) „На лицата, участвували въ войнитѣ до 1918 г. като военнослужащи или милитаризирани, както и ония, записани въ наши или чужди университети до 1923 г. включително, имъ се признаватъ зачетенитѣ и даденитѣ отъ войнитѣ семестри, положенитѣ университетски изпити и правото да завършатъ образованието си, като се възползуватъ отъ всички дадени облекчения на участвувалитѣ въ войнитѣ“.

А. Капитановъ (з): Както и за стажа.

А. Кантарджиевъ (д): Както и за стажа, но не се споменава за държавния изпитъ. Преди всичко всѣки, който ви представи едно удостоверение, че презъ време на войната, бидейки ученикъ, е давалъ на нѣкой гара чай на войнитѣ или раненитѣ, ще може да се ползува отъ облекчения по този законъ.

А. Капитановъ (з): Но се иска да има университетски изпитъ.

А. Кантарджиевъ (д): Знаете ли, най-после, на кого ще дадете облекчение съ тоя законпроектъ? Ще дадете облекчение и на ония, които презъ 1915, 1916, 1917, 1918 година, когато ние се бихме, сѣ били момчета въ втори и трети класъ и които до 1923 г. сѣ могли да се запишатъ въ нѣкой университетъ. По силата на коя логика ще дадете тия облекчения? Разбирамъ да дадете облекчения на ония, които загубиха по 2, 3 години презъ войната, които остарѣха въ войни и които се записаха въ университетитѣ въ близкиѣ до войната години. Разбирамъ да облекчите записанитѣ непосредствено следъ войната, въ 1919 г., но не бива да давате облекчения на ония, които презъ войната сѣ били въ II или III класъ и които сѣ играли на войници по улицитѣ на Ссфия или другаде. Ако награждаватъ тоя, който е билъ на война, който е давалъ отъ кръвта си, отъ нервитѣ си, отъ здравето си, отъ времето си, отъ младинитѣ си, по коя логика ще дадете облекчения на тия, които не сѣ помиришали никога барутъ? Недейте си игра съ огъня, защото ще попрѣчите тъкмо на ония, на които най-малко трѣбва да прѣчите и на които ние въ тая сграда трѣбва да бждемъ най-много полезни.

Но, г. г. народни представители, тукъ има една друга, скрита смѣтка, която отъ г. г. вносителитѣ на предложението не е забелязана. Въ нашитѣ закони, които регулиратъ тая материя, не е определено ясно и положително кои сѣ чуждитѣ университети, които се признаватъ отъ нашия Университетъ, отъ нашата държавна властъ; дипломитѣ на кои университети въ чужбина могатъ да бждатъ легализирани и признати у насъ като дипломи за завършенъ университетски курсъ. Така, както е внесено това законодателно предложение, и свършилитѣ въ болшевишкитѣ университети ще получатъ облекчения. Имате ли вие представа какво ще настѣпи?

П. Напетовъ (раб): Болшевишкитѣ университети даватъ добри хора на науката.

А. Кантарджиевъ (д): Свършилитѣ тамъ трѣбва да минаатъ презъ нашия Университетъ. Тѣ трѣбва да бждатъ подготвени съ огледъ на българската действителностъ.

Г. Костовъ (раб): Много има да мечтаете за науката въ болшевишкитѣ университети. Професоритѣ отъ нашия университетъ се учатъ отъ тѣхнитѣ издания.

П. Стоевъ (раб): (Къмъ сговориститѣ) Вие всички сте учили и сте минали презъ школата на Маркса и Енгелса, която е основата на науката въ съветскитѣ университети.

Ж. Маджаровъ (з): Затова сѣ толкова подготвени!

А. Кантарджиевъ (д): Ти, г. Стоевъ, си стой на мѣстото мирно, защото единъ денъ ще стана тукъ да ти прочета единъ документъ, написанъ собственорѣчно отъ тебе, отъ който ще ти се види тѣсна цѣлата Камара.

Отъ работницитѣ: Ей-й-й!

П. Стоевъ (раб): Прочети го!

Нѣкой отъ работницитѣ: И Григоръ Василевъ имаше такива документи.

А. Кантарджиевъ (д): Тогава ще Ви питамъ на колко сте години, на колко години влѣзохте въ това Народно събрание и съ какви документи.

П. Стоевъ (раб): На 30 години.

А. Кантарджиевъ (д): Тогава ще видимъ. Даннитѣ сѣ дадени собственорѣчно отъ тебе. Сега по-малко ще приказвашъ.

П. Напетовъ (раб): Мекере на буржоазията! Заблуждавашъ!

Нѣкой отъ работницитѣ: Азъ те познавамъ отъ 15 години.

А. Кантарджиевъ (д): Петко Напетовъ мисли, че като ми каза, че съмъ мекере на буржоазията, се е свършила цѣлата работа. Ако азъ съмъ мекере на буржоазията, ти пъкъ си храненикъ на работницитѣ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Напетовъ, приканвамъ Ви да се носите нѣмъ Вашитѣ колеги въ Парламента като къмъ другари, като къмъ човѣци.

Б. Кръстевъ (раб): Но и ораторътъ нѣма право да обижда нашитѣ другари.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате право да прекъсвате оратора.

А. Кантарджиевъ (д): Г. председателю! Азъ Ви благодаря, че ме защищавате, но съмъ длъженъ да отговоря на думата „мекере“, която Петко Напетовъ употребилъ къмъ мене, че неодушевени предмети, като него, не могатъ да ме оскърбятъ.

Нѣкой отъ работницитѣ: Ти недей чете сега евангелие.

А. Кантарджиевъ (д): Та, г. г. народни представители, по всички тия съображения, които ви изтъкнахъ — и тѣ сѣ съображения на принципъ, съображения на законодателство, и, ако щете, съображения общочовѣшки — азъ смѣтамъ, че това законодателно предложение не само че не бива да стига въ комисията, а то трѣбва още тукъ да бжде отхвърлено единодушно отъ Народното събрание за

негова чест, за спокойствието и добруването на българския народ. (Нъкои отъ мнозинството и отъ сговориститъ ржкоплъската)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Лъкарски.

И. Лъкарски (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Много отъ онова, което щѣхъ да кажа по този законопроектъ, се каза отъ преждеговорившитъ и затова азъ ще се помъча да не повтарямъ нъкои отъ тѣхнитъ аргументи.

Прави ми впечатление, на първо мѣсто, несъответствието, което съществува между мотивитъ на законопроекта и съдържанието му. Не знамъ защо, дали случайно, неумишлено или съ известна тенденция, предложителитъ не сѣ седи за нужно да посочатъ мотивитъ за това, защо внасятъ законопроекта съ такова съдържание, защо предвиждатъ въ него да се дадатъ облаги и за една категория бивши или настоящи студенти, за които нѣма никакви основания да се сравняватъ съ ония, за които навремето, по съображения за тѣхнитъ заслуги, за тѣхнитъ страдания по време на войнитъ, по съображения за платения отъ тѣхъ данѣкъ къмъ нацията, за изпълнения отъ тѣхъ дългъ къмъ отечеството, Парламентътъ е намѣрилъ за целесъобразно да направи известни облекчения.

Въ мотивитъ на законопроекта се говори, че причинитъ да се предложи той, сѣ тѣзи, какво мнозина младежи, български граждани, не сѣ имали възможностъ да продължатъ образованието си и да го завършатъ било поради войнитъ, било защото, следъ като сѣ участвували въ дветъ войни, били сѣ заставени да работятъ, за да изкарватъ насѣщния си хлѣбъ; затова, като не имъ била дадена тази възможностъ, нѣма защо сега да ги лишаваме отъ онова право, което сѣ имали тѣхни другари, които така сѣщо, като тѣхъ, сѣ били служили презъ време на войнитъ, но сѣ имали материална възможностъ, непосредствено следъ войнитъ, да продължатъ и да завършатъ образованието си.

Г. г. народни представители! Макаръ този аргументъ да се явява много късно, макаръ това предложение да се прави следъ 13 години отъ края на войната — време, следъ което, доколкото се простиратъ моитъ сведения, въ никоя друга държава не мислятъ да правятъ облекчения отъ подобенъ характеръ — все пакъ би се намѣрило известенъ резонъ, известно оправдание, щото онѣзи, които, както се казва въ мотивитъ на предложението, не сѣ имали материална възможностъ да продължатъ навреме образованието си, сега, ако иматъ тази възможностъ, да бждатъ приравнени съ другаритъ имъ, които презъ време на войнитъ сѣ били военнослужащи.

Но съ законопроекта се даватъ права и на една друга категория лица, а именно такива, които сѣ били записани до 1923 г., независимо отъ това, дали сѣ имали или сѣ нѣмали възможностъ да завършатъ образованието си, независимо отъ това, колко семестри сѣ следвали, участвували ли сѣ въ войнитъ или не. Да дадете сѣщитъ права и на такива лица, азъ не намирамъ основания, не виждамъ никакви обществени причини, нито пъкъ причини отъ гледището на самата наука. Даже и въ мотивитъ на г. г. предложителитъ нищо не се говори за тѣхъ. Това ми дава основание да мисля, че се касае за една група отъ контрабандисти, за хора, които искатъ да минатъ контрабанда съ този законопроектъ и за които предложителитъ нѣматъ куража да посочатъ въз основа на какви мотиви искатъ да имъ се дадатъ тия привилегии. (Нъкои отъ сговориститъ ржкоплъската) Азъ бихъ желалъ да излѣзатъ предложителитъ тукъ, на тая трибуна, и да дадатъ своитъ обществени основания, отъ които да се види, защо се искатъ привилегии и за тая втора категория лица, да ни кажатъ, кои сѣ тия, които нѣматъ куража да излѣзатъ предъ български сѣдии и професори да държатъ своитъ изпити. А пъкъ ако нѣма такива, то нѣма защо да съществува такова положение въ законопроекта.

Но, г. г. народни представители, азъ искамъ да обърна вниманието ви и върху широкия размѣръ на привилегитъ, които това законодателно предложение, така както е внесено, дава. Какво се казва въ него? (Чете) „Както и ония, записани въ наши или чужди университети до 1923 г. включително“ — и на тѣхъ се признаватъ всички привилегии, които се даватъ на другитъ студенти, макаръ да сѣ били записали само по единъ семестъръ, макаръ да не сѣ държали изпити; онѣзи, които не сѣ държали държавни изпити, сега се освобождаватъ отъ тѣхъ, нѣма да ги държатъ. И тукъ, г. министри Гичевъ, който ме погледнахте, азъ искамъ да Ви кажа, понеже завчера правихте въпросъ за агрономитъ, които ще трѣбва да дър-

жатъ и устенъ държавенъ изпитъ по правилника, Вие ще трѣбва да отстъпите, ще трѣбва да капитулирате, по силата на това законодателно предложение, защото всички тия, които се явяватъ на изпитъ сега, или сѣ завършили презъ последнитъ години, или сѣ били записани най-малко презъ 1923 г., а ще завършатъ тепърва, ще трѣбва да бждатъ освободени отъ тѣзи изпити. Но не само агрономи, но и юристи, инженери, медици — всички, които до 1923 г. включително сѣ били записали поне единъ семестъръ въ наши или чужди университети и които сѣ завършили или ще завършатъ ad calendae, когато и да бжде — това е смисълътъ на предложението — иматъ право да се ползватъ отъ тия привилегии и отстъпки и да не държатъ изпититъ, държавни или други, които сѣ предвидени въ днесъ установенитъ закони или биха били предвидени въ утрешни закони. Прочетете внимателно текста на предложението и ще видите какъвъ широкъ обхватъ има то. Всички, които сѣ били записали макаръ единъ семестъръ до 1923 г. въ български или въ чужди университети, ще иматъ за вѣчни времена правото, когато и да завършатъ, да се ползватъ отъ тия привилегии.

Съгласете се, г. г. народни представители, че онѣзи, които сѣ писали това законодателно предложение, най-малкото не сѣ правили смѣтка за това, какво искатъ и до къде може да се стигне съ това законодателно предложение. Това говори за едно леко поглеждане на въпроса, за едно законодателствуване, което може да бжде пакостно. Това говори, че въпросътъ не е билъ проученъ, и показва колко е опасно да се внасятъ законодателни предложения по частна инициатива. По такова законодателно предложение, преди всичко, съответниятъ министъръ ще трѣбва да каже своята дума — и ние ще чакаме да я каже — дали по начало е съгласенъ съ разглеждането му или пъкъ ще помоли да бжде отеглено. Така въ случая, ако г. министърътъ отъ проучванията, които ще направи, смѣтне, че има мѣсто за подобно законодателно предложение, ще трѣбва, следъ обстояитни проучвания, да го внесе въ Народното събрание като свое, съ прецизиранъ текстъ, като понесе и отговорноститъ за това или онова съдържание, което би включилъ въ него.

Г. г. народни представители! Ако този законопроектъ би се приелъ по начало, азъ може би ще имамъ възможностъ да се мотивирамъ и въ комисията, а впоследствие и при второто четене на законопроекта, за да искамъ неговото коригиране. Но азъ ще ви моля да се съгласите по начало, че законопроектътъ не може да бжде приетъ въ този му видъ, въ който е внесенъ. Г. г. народни представители! Съ този законопроектъ се отрицая едвали не цѣлитъ университетски правилникъ. И мене ми се струва, че така, както е внесено законодателното предложение, то съдържа едно посегателство на автономията на Университета, който, по силата на закона за народното просвѣщение, е властенъ да изработва своитъ правилници за изпити и т. н., а съ това предложение се прави едно странично посегателство на автономията на Университета, за която вчера толкова много се приказваше, и Народното събрание ще влѣзе въ противоречие съ себе си само въ продължение на 24 часа.

Азъ нѣма да се спирамъ да разглеждамъ законопроекта въ подробности.

Азъ бихъ молилъ народното представителство да не става жертва на внушения, които могатъ да бждатъ пакостни и които създаватъ много опасни прецеденти. Азъ бихъ молилъ г. министра на народното просвѣщение — ако намира за добре, даже преди да сѣ изказали останалитъ оратори — да даде своето мнение по този законопроектъ. Азъ бихъ молилъ вносителитъ на законопроекта да иматъ куража да излѣзатъ отъ трибуната — това бѣше тѣхенъ дългъ да направятъ, преди ние да говоримъ — да дадатъ своитъ мотиви по-нашироко, по-прецизно, по-обстойно, да ги дообяснатъ, защото даденитъ такива не обгръщатъ известни положения въ тѣхния законопроектъ. Иначе азъ смѣтамъ, че това е дезертиране отъ тѣхния дългъ, че това е липса на куражъ да дообяснятъ известни положения, които ни предлагатъ за гласуване. Иначе, г. д-ръ Димитровъ, азъ не намирамъ, защо е трѣбвало тѣзи мотиви да бждатъ прикривани, да не бждатъ писани, както мотивитъ на другитъ законодателни предложения.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Мотивитъ сѣ тия, които сѣ писани — други мотиви нѣма.

И. Лъкарски (д. сг): Азъ ще отговоря на възраженията, които се правятъ, че ние не сме последователни на себе си, че и презъ време на минали режими — презъ

времето на XX-то и XXII-то обикновени Народни събрания сж били дадени подобни облекчения. Не само тогава, но още в 1918 и 1919 г. бѣха дадени известни облекчения. Но ако тогава тѣ можеха да намѣрятъ своитѣ обществени оправдания, мене ми се струва, че на същото основание днесъ не могатъ да се намѣрятъ такива оправдания. Отъ друга страна азъ мога да заявя, че такива давления въ това направление се правѣха и въ миналата Камара. Имаше частни законодателни предложения, които не минаха въ Парламента, защото за разглеждането имъ нѣмаше настрояние и въ съответнитѣ министри, и въ Парламента, защото разбиранията бѣха по-други; разбиранията не бѣха подъ влиянието на следвоенната психоза. Ето защо упрѣцитѣ въ това отношение се явяватъ съвършено неоправдани и неумѣстни.

Накрая азъ моля г. г. вносителитѣ втори пътъ — и мисля, че Парламентътъ ще се съгласи — преди да сж се изказали другитѣ оратори, да поискатъ думата и да дадатъ допълнително своитѣ обяснения отъ трибуната на Народното събрание, за да може то при по-голѣма свѣтлина да каже своята дума по начало, дали приема или не законопроекта. Азъ бихъ молилъ и г. министра на народното просвѣщение да вземе становище по този въпросъ: съ мълчание той не може да бѣде покриванъ; мълчанието му ще значи, че дава пълно съгласие и ще има да носи съответнитѣ отговорности.

По начало, така както е представенъ законопроектътъ, азъ за себе си поне смѣтамъ, че не бихъ могълъ да го гласувамъ, ако нѣмамъ гаранцията, че той ще мине въ по-другъ видъ отъ онзи, въ който е представенъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пѣдаревъ. (Посрещнатъ съ смѣхъ и ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Н. Стамболиевъ (з): Г. Пѣдаревъ! Това вече не е земледѣлие, това е просвѣта.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Цѣлта, която гони този законопроектъ, внесенъ по частна инициатива, за васъ не представлява особенъ интересъ и затова по този начинъ посрѣщате дебатитѣ. Разбира се, това говори много за съзнанието за изпълнение на дългъ въ тази Камара и за уважението, което дължите на себе си преди всичко.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ, внесенъ по частна инициатива, какъвто е този, се поставя на дневенъ редъ съ съгласието на правителството. Допускамъ и считамъ, че щомъ той се поставя на дневенъ редъ, на дѣлжитѣ министъръ е съгласенъ да бѣде разглежданъ принципътъ на този законопроектъ и затова се занимава Народното събрание съ разглеждането му. Азъ бихъ билъ доволенъ, ако г. министърътъ откаже това, защото мотивитѣ на този законопроектъ говорятъ за една загриженостъ на народни представители за интереситѣ на стотина души български граждани, добри български граждани, считамъ всичкитѣ мои уважения къмъ тѣхъ — но това сж интереси на частни лица, интереси, които засѣгатъ издѣло, накриватъ много дълбоко голѣми обществени интереси.

Г. г. народни представители! Бие въ очи желанието да могатъ да се получаватъ дипломи за упражняване на свободни професии, даже да се постѣпва на държавна служба по единъ колкото се може по-лекъ начинъ. Има много усилия да употребѣи държавната властъ, за да застави младитѣ хора да разбератъ, че въ училищата трѣбва да получатъ знания, ако искатъ тѣзи знания да останатъ не само въ тѣхъ, но да ги употребѣятъ въ упражняването на професията. Не е въпросътъ тукъ да позволимъ на единъ младъ човѣкъ да има удоволствието и задоволството, че е завършилъ висше образование, да може да има едно вътрешно свое удовлетворение. Който завършва висше образование, той си поставя това вече не като целъ за самообразование, а като задача за постигане една професия. Държавата е длъжна да контролира, щото всички онѣзи, които извършватъ професия, на която се довърѣватъ обществени интереси, да бѣдатъ наистина подготвени за работата, която има да вършатъ. Нашиятъ министъръ на просвѣтата ще има да употребѣи голѣми усилия, за да се разбере, че не всѣки, който постѣпва въ гимназията, се трѣбва да я завърши, а ще трѣбва да я завършатъ само онѣзи, които действително показватъ успѣхъ и които се вижда, че наистина иматъ дарба, за да могатъ да получатъ по-високо образование; че не всѣки, които се запишатъ въ Университета, трѣбва да получатъ дипломи за завършено висше образование, а ще трѣбва да получатъ такива само онѣзи, които наистина дадатъ доказателства, че сж получили знания, че иматъ дарба да получаватъ знания. На

тѣхъ нашитѣ университети трѣбва да даватъ дипломи, тѣхъ държавната властъ ще трѣбва да допуска да упражняватъ професията, за които сж се подготвяли. Когато единъ невиненъ селянинъ отиде да търси защита на своята кауза предъ сѣдилищата и когато отива да търси помощта на адвокатъ, той има гаранцията на държавата, която е проверила способноститѣ и знанията на този адвокатъ и му е разрешила да адвокатствува. Подъ тази гаранция отива селянинътъ и се довърѣва. И ако държавата иска да гарантира интереситѣ на всички онѣзи, които прибѣгватъ до услугитѣ на свършили висши училища, контролтътъ ще трѣбва да бѣде ефикасенъ, да бѣде строгъ, да бѣде сериозенъ. За това сж предвидени и тѣзи норми за стажъ и държавенъ изпитъ за онѣзи, които редовно сж свършили Университета. Г. г. народни представители! Високи обществени интереси налагатъ младитѣ хора да се подлагатъ на тѣзи ограничения. Въ тѣхенъ интересъ може да бѣде леко и бързо да свършатъ, но обществениятъ интересъ налага тия норми да се спазватъ и да се спазватъ по възможностъ по-добросъвестно и отъ тѣзи, които ги прилагатъ, и отъ онѣзи, спрямо които се прилагатъ.

Ето защо въ миналото всѣки пътъ, когато тукъ се е искало да се правятъ такива облекчения на млади хора, азъ съмъ се обявявалъ противъ тѣхъ, обявявамъ се и днесъ противъ тѣхъ. По начало азъ считамъ, че не можемъ да жертвуваме общественъ интересъ за интереса на известни хора, колкото и симпатични да ни бѣдатъ тѣ, колкото и мили да ни бѣдатъ тѣ, колкото и близки да ни сж тѣ. Ние стоимъ тукъ, за да пазимъ общественъ интересъ, а не да бѣдемъ въ услуга на онѣзи, които чрезъ насъ желаятъ да прокаратъ по-леко свои лични, частни интереси. Ето защо по начало азъ се обявявамъ противъ този законопроектъ и за това искамъ той да бѣде дебатиранъ тукъ по принципъ, за да може да бѣде отхвърленъ още сега. Азъ бихъ желалъ, Народното събрание още сега по принципъ да го отхвърли. Не може отговорниятъ министъръ да оттегли тоя законопроектъ, защото той не го е внесълъ, обаче азъ съмъ убеденъ, че той не би желалъ този законопроектъ да мине. Но понеже е внесенъ по частна инициатива и се положи на разискване, той искаше нѣкакси така по-леко да се освободи отъ задължението си да се изкаже по него. Азъ поне така схващамъ неговото желание, законопроектътъ да отиде въ комисията, безъ да се дебатира тукъ.

Вие виждате, г. г. народни представители, че азъ се спирамъ само на първата категория хора, които се визиратъ въ този законопроектъ, на онѣзи, които претендиратъ, че ще трѣбва да минатъ така лесно, безконтролно, за да заематъ обществени служби или свободни професии, затова защото преди 13 години сж взели нѣкакво участие въ войната само като милитаризирани. Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че това не бива да става. Вие дойдохте на властъ съ лозунга да защитавате общественитѣ интереси, да заздравите държавната организация и не бива сега съ такива законопроекти да давате доказателства, че желаете да изложите на рискъ общественитѣ интереси, да ги компрометирате за интереса на млади хора, близки или далечни, които сж успѣли да ви убедятъ, че трѣбва да се засѣгнатъ за тѣхъ. За другата категория хора, които искатъ да се вмъкнатъ покрай онѣзи, които сж били милитаризирани презъ време на войната, за нѣкои отъ които казватъ, че искали да играятъ голѣма роля въ нашия политически животъ, ако тѣ считатъ, че съответствува на тѣхното достоинство по такъвъ начинъ да се вмъкнатъ въ една професия, за която се изискватъ особени знания и контролъ на тѣзи знания, азъ смѣтамъ, че тѣ не правятъ добре. Нека продължатъ политическата си кариера. За нея не се изисква никакъвъ контролъ, не се изискватъ никакви знания, не се изискватъ държавни изпити, не се изискватъ дипломи. Тѣхъ тѣлпитъ ще ги носятъ на рѣце, обществото ще ги носи на рѣце, ще имъ вика „Осанна!“, дори може да имъ възложи да управляватъ държавата.

А. Капитановъ (з): Негово Високопреосвѣщенство нѣма ли да свърши!

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Азъ считамъ, че по този начинъ ние не бива да законодателствуваме. Може да ви се вижда смѣшно, че азъ излизамъ на трибуната да говоря по този законопроектъ, но азъ считамъ за свой дългъ всѣкога, когато намирамъ, че съ известенъ законопроектъ се засѣгатъ обществени интереси, да изкажа своята преценка, да изкажа своето одобрение или неодобрение. Азъ изпълнихъ този свой дългъ — изказахъ своето неодобрение на законопроекта. Бихъ желалъ, макаръ да се смѣете, и вие да изпълните вашия дългъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ.

Г. Василевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Прави впечатление, че по единъ въпросъ, който се повдига съ едно законодателно предложение, внесено по частна инициатива, засягащо една малка група учаци се, се проявява тукъ едно голямо внимание и известна страсть. Ако Народното събрание би проявило същия интересъ и къмъ нѣкои отъ по-важнитѣ въпроси на народната просвѣта, азъ мисля, че нашата страна би получила много сериозни реформи и голѣми придобития въ тая областъ.

Ние имаме единъ законъ за народната просвѣта, който въ неговата цѣлостъ е гласуванъ още презъ времето, когато г. Мушановъ бѣше министъръ на народната просвѣта. Този законъ е промѣняванъ на нѣколко пѣти въ нѣкои неговии малки подробности, обаче голѣмитѣ злини, които съдържатъ той въ себе си, особено за днешното време, ние не сме ги отстранили. Ако Българскиятъ парламентъ сега би се занимавалъ съ цѣлия законъ за народната просвѣта, а не така частично, съ отдѣлни промѣни на този законъ, той би могълъ да бѣде извънредно много полезенъ на страната.

На първо мѣсто азъ бихъ желалъ г. министърътъ на просвѣтата да ни занимае частъ по-скоро съ реформата въ програмата на прогимназиитѣ. Този въпросъ е повдигнатъ и вече отдавна обединява дветѣ министерства, на народната просвѣта и на земледѣлието. Министритѣ на тѣзи две министерства ще проявятъ една извънредно полезна за страната деятелностъ, ако частъ по-скоро ни занимаятъ съ реформата въ програмата на българскитѣ прогимназии.

На второ мѣсто би трѣбвало да се направи една основна промѣна, не повърхностна, на програмата на девическитѣ гимназии въ България, защото ние имаме една програма за девическитѣ гимназии, която я нѣма въ свѣта, една система на девическо образование, която е несъвмѣстима съ девическото образование въ Европа, която е неправилна извънредно голѣми пакости на цѣли поколения. Нѣма да говоря за мъжкитѣ гимназии, за Университета и за многото въпроси, свързани съ автономията на Университета.

Но да не се отклонявамъ отъ темата.

Какво представлява настоящето законодателно предложение? Отъ три години насамъ азъ съмъ билъ единъ отъ вносителитѣ на почти същото законодателно предложение. Една група хора, отъ които едни сѣ били военнослужащи или милитаризирани, презъ време на войната, а други сѣ започнали своето висше образование до 1923 г. — значи въ последнитѣ 4—5 години следъ войната, които сѣ доста много ненормални въ свѣта и въ България — и които не сѣ завършили своето образование, сѣ отишли тукъ и тамъ да искатъ известни облекчения. За какво се касае въ случая? За единъ принципъ ли? — Не. Защо не се касае за принципъ? Защото следъ войната принципътъ да се даватъ облекчения е приеманъ 10 пѣти отъ всички правителства, отъ всички Народни събрания и особено отъ академическия съветъ. Академическиятъ съветъ и Парламентътъ сѣ давали, давали, давали облекчения! Следователно, не се касае до това, че принципътъ е погрѣшенъ, а се касае безпристрастно, обективно, сравнително справедливо да погледнемъ има ли тукъ една категория хора, която заслужава облекчения или не? Има ли смисълъ, справедливо ли е, има ли основание да направимъ известно приравнение, пълно или частично, на тази останала група отъ учаци се съ тѣзи, на които сме правили вече многократно облекчения било по силата на правилника на Университета, било по силата на специални закони, вотирани отъ Народното събрание? Не е добре да се дава всичко, безъ да държимъ смѣтка. Въ комисията ще си отворимъ очитѣ и ще видимъ, за кои факултети се касае, за колко лица, къде сѣ следвали, какво сѣ следвали, колко сѣ следвали и т. н. Не е добре да признаваме университети, които държавата досега не е признавала. Касае се за една група, състояща се, струва ми се, главно отъ юристи, която въ времето на Сговора и сега е намѣрила подкрепа въ справедливото си желание да получи известни облекчения. Трѣбва да обсъдимъ тая група какви точно облекчения може да получи, безъ да накрѣпимъ нѣкакъвъ принципъ, безъ да създадемъ нѣкаква анархия въ учебното дѣло.

Н. Найденовъ (д. сг): Това предложение бѣше ли поставено на дневенъ редъ миналата година?

Г. Василевъ (д. сг): Много пѣти бѣше поставяно.

Н. Найденовъ (д. сг): Не бѣше поставяно.

Г. Василевъ (д. сг): Г. Димчевъ го постави 2—3 пѣти, нѣкои бѣха за, Вие бѣхте противъ. Вие бѣхте председателъ на Камарата. Голѣма частъ отъ групата демократи въ Сговора подписаха това предложение и искаха него-

вото прокарване. Намѣри се, обаче, че е формулирано твърде общо, твърде широко.

Разбира се, при първото четене не ще наредимъ всичко. Увѣрявамъ Ви, че мога да Ви говоря 2 часа по подробноститѣ, но не е тамъ въпросътъ. По принципъ, има ли смисълъ това предложение да се приеме, или трѣбва безусловно да се отхвърли? Азъ ще гласувамъ по принципъ за предложението. Внасялъ съмъ такова предложение, срѣщалъ съмъ се съ тая група студенти, зная очевидната несправедливостъ спрямо тѣхъ, готовъ съмъ да я поправа. Когато въпросътъ отиде въ комисията, очевидно е, че г. министърътъ на просвѣтата нѣма да се съгласи да мине топанъ, безъ да бѣде проучено. Той ще иска да види, колко сѣ тия хора, въ коя война сѣ участвували, въ кои университети сѣ следвали, на каква възраст сѣ и т. н. Очевидно е, че това законодателно предложение ще се турне въ хармония съ другитѣ закони отъ този родъ и облекченията ще се приравнятъ изцѣло или отчасти съ другитѣ дадени облекчения. Би трѣбвало да имаме списъкъ на облекченията, дадени било отъ академическия съветъ, било отъ Камарата и да видимъ, къде може да стане приравняване и къде не бива да стане. Въ всѣки случай, не може да се казва, че такова предложение изобщо не може да се гледа както е прекалено да се казва, че щомъ има хора, които малко или много сѣ пострадали или закъснѣли съ своето следване въ Университета, трѣбва да имъ дадемъ всичко безъ да разсѣждаваме по същество. Нѣщо срѣдно, нѣщо разумно, нѣщо обмислено и съобразно съ вече даденитѣ облекчения трѣбва да направимъ.

Г. г. народни представители! Каза се отъ мой другаръ, че ако би се касало само за военнослужащи, както и да е, можемъ да дадемъ облекчение, но тукъ се касаело и за милитаризирани. Моето мнение е, че билъ нѣкой на война, билъ милитаризиранъ, е почти едно и също. Не бива да забравяме, че не бѣше гражданинътъ, който разполагаше съ себе си; не той избираше, какво да прави, а държавата разполагаше съ гражданитѣ, навършили 20 години, като единъ пращаше пехотинецъ, другъ артилеристъ, трети — въ обоза, четвърти — на тилова служба. Следователно, по моето понятие за справедливостъ, можемъ да приравнимъ военнослужащитѣ съ милитаризираниитѣ. Не си спомнямъ въ предложенията, които съмъ подписвалъ, да фигурира тая категория, която фигурира въ това предложение — тия, които сѣ били записани студенти до 1923 г., но не сѣ завършили. За менъ това е неясно.

Министъръ Д. Гичевъ: Може би ще стане въпросъ за даване на семестри.

Г. Василевъ (д. сг): Може би ще се дадатъ само известни облаги, ще се признаятъ само нѣкои семестри, но не и освобожение отъ изпити. Облагитѣ, които се искатъ, се свеждатъ до съкращаване на учебното време, до освобождаване отъ известни изпити, отъ известни митарства. Е добре, всичко трѣбва да се съобрази: кой колко е следвалъ, колко е закъснѣлъ, какво собствено иска. Общо приравняване съ всички други дадени облаги нѣма да се даде. Но това не значи, че Камарата трѣбва по принципъ да отхвърли предложението. Има действително хора, които поради войната сѣ закъснѣли, които насмалко щѣха да получатъ тия облекчения, но не ги получиха и се почувствуваха неправдани. Азъ днесъ мисля, че Народното събрание може да допусне единъ видъ прегледъ на облекченията. Комисията трѣбва да разгледа конкретно този въпросъ. Тамъ, въ комисията, аргументитѣ, които се изброиха, ще бждатъ на мѣстото си, защото въ комисията конкретно за всѣка категория пострадали ще може да се обмисли и да се съобрази кое може да се даде и кое не бива да се даде.

Г. г. народни представители! Засегнаха се тукъ и други въпроси въ свръзка съ учебното дѣло и съ студентството. Въ последнитѣ дни, вчера и завчера, ние видѣхме интересни събития — споредъ менъ нежелателни, неприятни за страната — които по едно време заплашваха да взематъ единъ голѣмъ общественъ характеръ и да злоупоставятъ нашата страна въ чужбина, предъ останалия свѣтъ. Азъ съмъ длъженъ да ви изповѣдамъ, че въ монтѣ студентски години съмъ вземалъ участие въ движения, които засѣгаха професоритѣ. Каква бѣше тогава борбата — позволете ми една дума — между студентитѣ и професоритѣ? Студентитѣ се борѣха за премахването на единъ правилникъ, който току-що бѣше създаденъ въ началото на 1905 г. и бѣше афиширанъ въ Университета. По моето мнение и сега, този правилникъ бѣше съ много голѣми недостатѣци. Той после биде отмѣненъ. Студентитѣ зая-

виха, че тѣ смѣтатъ правилника за стѣснителенъ и професоритѣ ще трѣбва да се занимаютъ съ него. Академическиятъ съветъ стѣпи на свършено формална почва: студентитѣ нѣматъ право да разсѣждаватъ и започна да изключва. И на партиди изключи 400 души. Имахъ честта да бъда въ първата група изключени завинаги отъ Софийския университетъ. Това, обаче, не създаде у менъ чувство на омраза противъ тия професори, нито къмъ нашия Университетъ — всичкитѣ мои уважения и почитъ къмъ нашия Университетъ. Но борбата на студентитѣ тогава се движеше въ известни рамки. Студентитѣ, които правѣха своитѣ събрания, главно на закрито, излагаха своето мнение, правѣха своитѣ протести, поднасяха своитѣ изложения. На улицата тѣ не нападаха войската, не ругаеха полицията, а пѣха народни пѣсни. Искамъ да ви кажа, че студентството въ България не е посѣгало противъ правовия редъ. Азъ съмъ билъ винаги съ голѣми симпатии къмъ студентството, къмъ младежта въобще — такъвъ си оставамъ и сега — моята молба и моятъ съветъ, като човѣкъ и като народенъ представител, е: днешното студентство въ България никога да не вдига знаме противъ българската конституция, противъ правовия редъ, противъ никое българско правителство, което е законно и което се крепи на Българския парламентъ. Българскитѣ студенти ще трѣбва да знаятъ, че отъ момента, когато тѣ излѣзатъ, когато тѣ дерайлиратъ отъ законността и правовия редъ, тѣ ставатъ обикновени рушители на правовия редъ, тѣ ставатъ врагове на българския парламентаренъ режимъ, на българската демокрация, на българското бъдеще, на доброто име на България въ чужбина.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Това нѣма нищо общо съ предложението.

Г. Василевъ (д. сг): Студентитѣ иматъ право да предявяватъ искания, студентитѣ могатъ да искатъ, студентитѣ иматъ право да изказватъ своето мнение по каквото и да е поводъ, за каквото и да било; никой не ги е лишилъ отъ тази свобода да си излагатъ мненията, да си изказватъ настроенията, да си издаватъ вестници, списания, да правятъ събрания. Обаче студентството трѣбва да знае, че българската държава не живѣе изолирано на нѣкоя планета, а живѣе на земята, обкръжена съ съседи, когато положението въ Европа е тежко.

Не бива въ това тежко време за Европа нашето студентство да излага престижа на България и българската сигурност на рискъ, на игра, която е злокачествена, която е опасна. Не искамъ да отричамъ никому убеждението. Съвѣстта на всѣки студентъ трѣбва да бѣде напълно свободна. Нека я зачитаме. Но Парламентътъ и правителството трѣбва да бѣдатъ сигурни, трѣбва да бѣдатъ здрави защитници на държавата и студентството не бива да прави нищо, което да я злопоставя.

Г-да! Нѣма съмнение, тая младежъ, добра или лоша, тя ще наследи днешното поколѣние, тя ще влѣзе въ Парламента, тя ще управлява държавата. Ние сме заинтересовани. Може би ние, отдалечили се отъ младитѣ години, ставаме нѣкакъ по-малко отзивчиви къмъ душата на студентството. Може би това студентство, поради ненормалнитѣ времена следъ войната, по-мѣчно разбира парламентарния редъ и нашитѣ понятия за този редъ. Въ всѣки случай ние, като Парламентъ, трѣбва да признаемъ и трѣбва да се радваме, че тази младежъ ще поеме бѣдещето управление на България. Но ние трѣбва да имаме голѣмата грижа да не трѣгне тя по криви пѣтища, да не злопостави България и да зачита българскитѣ закони. Не ме интересува противъ кое правителство протестира студентството и на коя партия съчувствува. Това е далечъ отъ моята мисль. Азъ само не искамъ да видя българското студентство въ София, въ сърдцето на България, да дискредитира доброто име на България предъ външния свѣтъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Говорете по въпроса!

Нѣкой отъ мнозинството: Нѣма връзка съ въпроса.

Н. Алексиевъ (з): Днесъ питане развивате!

Г. Василевъ (д. сг): Азъ знамъ, че нѣма връзка съ въпроса, но ще се съгласите, че въпросътъ е доста важенъ. Азъ се ползвамъ отъ този случай — съ вашето и на г. министра на просвѣщенiето позволение — да ви кажа нѣколко думи по този въпросъ, които вие може да не ги сподѣлите.

Нѣкой отъ мнозинството: Това е отдѣленъ въпросъ.

Г. Василевъ (д. сг): Отдѣленъ, но важенъ въпросъ. И понеже нѣмахъ възможность да взема участие въ дебатитѣ вчера — другъ направи питане — азъ се ползвамъ отъ случая да кажа нѣколко думи по този важенъ въпросъ и прося извинение, че ви отнехъ петъ минути.

Азъ мога да ви кажа, че вече пристигнаха въ София сведения отъ странство за впечатленията тамъ отъ това, което стана въ София. Слава Богу, впечатленията за социалността на правовия редъ въ България не сѣ лоши. Никой не е помислилъ, никой не е повѣрвалъ, че това е начало на по-сериозни и страшни послѣдствия. Но въ всѣки случай при такива вълнения — както при война и други социални катастрофи — началото е винаги малко, но крайтъ никой не го знае.

Министъръ Д. Гичевъ: И студентството, следъ като въпросътъ се поде отъ академическия съветъ и правителството, взе актъ отъ това, успокой се и не се поддаде на провокациитѣ нито отъ лѣво, нито отъ дѣсно.

Г. Василевъ (д. сг): Азъ напълно сподѣлямъ мисльта, че студентството не трѣбва да се поддава на никакви провокации.

Министъръ Д. Гичевъ: То доказа, че борбата му не е противъ правителството, а противъ единъ единственъ професоръ.

Г. Василевъ (д. сг): Азъ не влизамъ въ сѣществото на въпроса. Мене ме интересува студентството да не се поддава на провокации.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля, г. Василевъ, говорете по предмета.

Г. Василевъ (д. сг): Завършвамъ, г. г. народни представители, и заявявамъ че ще гласувамъ за това предложение по принципъ. То ще отиде въ комисията. Безъ да бѣда неинъ членъ, предъ видъ отговорността, която съмъ поелъ, като съмъ го подписалъ, азъ ще пристѣпствувамъ въ комисията; нека то бѣде грижливо проучено, добре прегледано, напълно обективно и съпоставено съ всички влѣзли въ сила законоположения и дадени области отъ нашата управа на Университета, за да не се каже, че ние сме направили нѣщо карламаланъ, наедро, безогледно. Цѣльта е да се даде едно необходимо облекчение, което е справедливо, заслужено, за да може тая група бивши студенти, може би случайно изоставени, може би забравени, да получи въ рамкитѣ на възможността удовлетворение.

А. Икономовъ (нац. л): Това е излишно.

Г. Василевъ (д. сг): Защо да е излишно?

А. Икономовъ (нац. л): Защото самъ си противоречите. Казвате тѣй трѣбва да бѣде, иначе трѣбва да бѣде, а насърдчавате лентайството и мързела.

Г. Василевъ (д. сг): Не сте ме разбрали.

А. Икономовъ (нац. л): Съ това предложение се дава възможность на този, който се е записалъ въ 1892 г., следъ 40 години да дойде да си държи изпита въ Университета!

Г. Василевъ (д. сг): Азъ констатирамъ, за голѣмо съжаление, че когато се говори тукъ, отъ трибуната, малцина слушатъ. Може би, нѣкои пъкъ не желаятъ да разбератъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ние всички слушаме и се чудимъ.

Г. Василевъ (д. сг): Може Вие да слушате, г. Пждаревъ, както и азъ Ви слушахъ съ най-голѣмо внимание. Ще ми позволите да повтора това, което вече е записано, за да видите, че бележката на г. Икономовъ е свършено безпредметна и неоснователна.

Какво казахъ азъ? Казахъ, че има три категории изостанали студенти. Първата категория сѣ записани студенти въ странство. Азъ казахъ, че не си спомнямъ да съмъ подписвалъ такова предложение, казахъ сѣщо, че нѣма нищо писано въ мотивитѣ; казахъ още, че комисията ще прецени дали може да приеме или не това. Казахъ, че има други две категории: военнослужащи и милитаризирани. За тия две категории азъ поддържамъ предложението, ако ще изцѣло Камарата да бѣде противъ. Азъ помня войната и не желая да правя разлика между военнослужащи и милитаризирани; не се е правила разлика и не бива да се прави. Откъде нажда се вадѣ сега това за-

ключение, произволно взето от въздуха: „Вие искате да насърчавате лентяйството“. Азъ искамъ да съобразите, г. г. народни представители, при даденитѣ нѣколко пѣти облекчения отъ Университета и отъ Камарата, дали нѣма справедливостъ, която да наложи на вашата съвѣсть да дадете още единъ пѣти облекчение за тѣзи, които сѣ били милитаризирани и военнослужащи? (Къмъ А. Икономовъ) Азъ съмъ убеденъ, че вие не знаете колко пѣти сѣ давани облекчения.

И. п. Рачевъ (з): Само адвокатитѣ сѣ противъ тѣзи облекчения.

Г. Василевъ (д. сг): Вие ще трѣбва да видите тия облекчения, да ги съпоставите и може би да бждете първи, който ще се убедите, че трѣбва да гласувате, ако не изцѣло това предложение, то поне да бждатъ дадени известни облекчения за дадена категория изостанали студенти. Тия облекчения нови ли сѣ? Не сѣ нви. Давани ли сѣ по-рано? Давани сѣ. На кого сѣ давани? Ще вземете многобройнитѣ законоположения, които сѣ вече въ сила и ако комисията, въ която сѣ представени всички групи, се увери, че нѣма смисълъ по-нататѣкъ да се разширява даването на облекчения, че нѣма никой, който да е онеправданъ, тогава тя ще реши, че нѣма мѣсто да се даватъ нови облаги. Но ако ние, които по съвѣстъ смѣтаме, че има още нѣщо да се направи, че има още младежи, останали отъ времето на войната до сега онеправдани, какво престѣпление има въ това, да направите поправка на известна грѣшка?

Д. Дрѣнски (д): Кѣсно е.

Г. Василевъ (д. сг): Вѣрно е, че това предложение идва късно. Въ миналата Камара две-три години то стоя, болшинството отъ Демократическия сговоръ мислѣше като Васѣ, че нѣма мѣсто за повече отстъпки. Сега вие мислите сѣщото нѣщо. Тогава азъ мислѣхъ — виновенъ съмъ, че мисля така, но не мога да си промѣня мнението за Вашъ хатѣръ — че има мѣсто да се дадатъ още облекчения; азъ мисля, че Камарата въ това отношение винаги е по-щедра отъ професоритѣ. Съ това не искамъ да ги оскѣрбявамъ, напротивъ, напълно зачитамъ тѣхния постъ. Азъ зная, че университетската управа има законъ, има правилници и не може да излиза вънъ отъ тѣзи правилници — това бѣше първоначалното становище на академическия съветъ. Следъ това вече академическиятъ съветъ започна своето отстъпление не затова, че професоритѣ сѣ несериозни, но защото полека-лека се убедиха, че има натрупани толкова много несправедливости, че има толкова тежки последици за учащитѣ се, че ще трѣбва да се направи нѣщо. Каквото можахъ по тѣхна мѣрка, направиха го. Подиръ това Народното събрание по своя мѣрка даде нѣщо повече. Азъ не се учудвамъ, че Камарата е по-великодушна отъ академическия съветъ, това е въ реда на нѣщата и така трѣбва да бжде. Неудобно е за професоритѣ да преценятъ този въпросъ, тѣ сѣ повече компетентни въ своята областъ, а Камарата стои надъ академическия съветъ. Тя може да бжде по-малко компетентна отъ професоритѣ по известни въпроси, но тя е по-компетентна да законодателствува по своя съвѣсть. Тя можеше да каже, че и друга категория студенти заслужаватъ облекчение. Вие казвате, че не заслужаватъ. Е добре, азъ пъкъ ви казвамъ, да се съгласимъ съ законодателното предложение, което е внесено, и следъ тѣзи разисквания да го пратимъ въ комисията съ една единствена препорѣка: да бжде крайно внимателна, да изучи наново въпроса и да види какви поправки може да се направятъ въ законопроекта и въ каква форма да го внесе наново тукъ. Азъ мисля, че нѣма никакво основание да откажете прие-мането на първо четене внесеното предложение. Ако комисията намѣри, че нѣма никакво основание да се дава това облекчение, може би нѣма да даде ходъ по-нататѣкъ на предложението. Въ всѣки случай, ако сега го отхвърлите, рискувате да не дадете на онеправданитѣ известно облекчение, а ако го пратите въ комисията, не рискувате нищо: тѣкмо наопаки, печели се едно — че комисията спокойно и още по-добре ще проучи предложението, което въ пленума не може да се разисква въ отдѣлнитѣ му подробности и въ такава ширина, както въ комисията. Азъ като дойдохъ тукъ, заварихъ предложението да се разисква. По него имамъ материали, които сега ги нѣмамъ нарѣка. Но въ комисията ще дойда, защото ме интересува да се даде една здрава редакция на този единственъ членъ на предложението. Тамъ ще се види кое не бива да се даде; тамъ можемъ да бждемъ внимателни, ако искате, да бждемъ и по-строги, но въ всѣки случай, мене ми се струва, че Народното събрание трѣбва безъ страхъ и

рискъ да гласува предложението по принципъ и да го изпрати въ комисията.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Костовъ.

Г. Костовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Фактъ е, че по този малѣкъ законопроектъ тукъ се развиха генерални дебати и бѣше принудена да излѣзе на трибуната цѣлата тежка артилерия въ този Парламентъ и да се противопостави на това законодателно предложение. Макаръ ние да сме подписали тоя законопроектъ, къмъ мотивитѣ, които фигуриратъ къмъ него, ние има да прибавимъ свои собствени мотиви, които ще изложѣ — мотиви, които сѣ въ съгласие съ политиката на нашата партия по въпроса за народното образование.

Г. г. народни представители! Забелязва се, особено напоследѣкъ, тенденция за провеждане една реакционна политика по отношение народната просвѣта. Въпрѣки закончетата, които вие гласувате за общо и задължително образование, маса деца на трудящия се народъ сѣ вънъ отъ сградитѣ на училищата.

И. Лѣкарски (д. сг): 1-2% отъ българскитѣ деца, подлежащи на задължително учение, сѣ вънъ отъ училищата. Това говори статистиката.

П. Напетовъ (раб): 56.000 деца миналата година, подлежащи на задължително учение, не сѣ записани въ училищата.

Министѣръ Д. Върбеновъ: Какъ е въ Русия?

П. Напетовъ (раб): Въ Русия е ликвидирано съ неграмотността. Въ Москва днесъ нѣма нито единъ неграмотенъ. (Смѣхъ)

Г. Костовъ (раб): Азъ трѣбва да заявя, че именно по отношение на висшето образование у насъ се създаватъ всевъзможни прѣчки и ограничения. Неотдавна тукъ, въ столицата, се предприе акция отъ реалиститѣ-гимназисти, които, по силата на единъ реакционенъ правилникъ, не бѣха допущнати да постѣпятъ въ Университета. По-нататѣкъ реакционната политика на българската буржоазия по отношение на просвѣтното дѣло се изразява въ редицата изпити, които се поставятъ като условия за постѣпване въ Университета.

Н. Йотовъ (з): Въ Русия нѣма ли изпити?

Г. Костовъ (раб): Младежитѣ студенти се обременяватъ съ всевъзможни мрътви езици, латински и грѣцки, които никому не сѣ нуждни — нито на науката, нито на тия, които я следватъ.

Н. Найденовъ (д. сг): Въ Русия нѣма ли изпити?

Министѣръ Д. Върбеновъ: И въ рускитѣ училища се изучава латински.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Нашитѣ мотиви за тоя законопроектъ сѣ въ разрѣзъ съ субективнитѣ мотиви на всички ония, които биха подкрепили този законопроектъ, особено съ мотивитѣ на ония, които постоянно пледиратъ за законность, за буквата на закона, но които погизиха своитѣ собствени закони на 9 юний (Рѣкопѣлскания отъ работницитѣ), които закони сѣ въ основата на собствената имъ власть, а идатъ днесъ да плачатъ като професори, като представители на буржоазията и на нейната диктатура за туй, че се отваряли вратитѣ на анархията съ прибавянето на тая нова алинея къмъ чл. 321 отъ закона за народната просвѣта.

Г. г. народни представители! Мотивитѣ на българската буржоазия за провеждане нейната реакционна просвѣтна политика се криятъ въ цѣлата нейна реакционна политика.

Д. Дрѣнски (д): И вие сте подписали мотивитѣ на законопроекта.

Г. Костовъ (раб): А то е затуй, защото вие сте въ една нечувана стопанска криза. Вие обяснявате тая криза съ свръхпроизводството. Вие обяснявате сѣщо така затварянето вратитѣ на Университета съ свръхпроизводство на интелегентни сили. Да, ние признаваме тоя фактъ, но вие не сте въ състояние да дадете вече хлѣбъ и работа на българската интелигенция. (Рѣкопѣлскания отъ работницитѣ) Следъ като вие оставихте чрезъ своята политика

българските работници и селяни въ гладъ, днесъ вие съ същата тая своя политика отреждате съдбата на българските трудящи се маси да сполети и българската интелигенция. (Ръкоплъскания отъ работниците)

А. Буковъ (з): Пийни малко вода да се успокоиш!

Г. Костовъ (раб): Ето защо въ борбата на трудящите се маси вие виждате да се реди и трудовата българска интелигенция. (Ръкоплъскания отъ работниците)

С. Цановъ (з): Хемъ безработна, хемъ трудова!

Д. Ачковъ (нац. л. о): (Сочейки работниците) И тѣхъ ги виждаме, че тукъ въ Камарата сѣ безработни.

Г. Костовъ (раб): Тукъ и дума не може да става, че не бива съ този законопроектъ да се облекчаватъ нѣкои свършили болшевишки университети. Г-да! Дълженъ съмъ да ви предупредя — пѣкъ моля и г. г. министритъ да преро-вятъ своитѣ библиотеки, за да се убедятъ — че цѣлата съветска научна литература се намира въ кабинетитъ на професоритъ и че тѣ просто преписватъ отъ руски автори. (Смѣхъ)

И. Лѣкарски (д. сг): Това е лѣжа.

Г. Костовъ (раб): Днесъ, г-да, въ съветска Русия има наука. Цѣлиятъ Съветски съюзъ е една лаборатория на научна работа и на открития, които не се отричатъ отъ цѣлия свѣтъ.

П. Напетовъ (раб): И военнитѣ имъ се учатъ отъ руски военни книги. (Смѣхъ) Питайте военнитѣ и тѣ ще ви признаятъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Военната наука не е ли буржоазна?

Г. Костовъ (раб): Тамъ и военната наука е развита много, защото тамъ беднитѣ синове на работниците и селянитѣ иматъ достѣпъ въ университетитѣ. Въ съветска Русия има стотици хиляди студенти, издържани отъ съветската власт . . .

Министъръ Д. Върбенювъ: Ами децата, които ходятъ на работа въ фабрицитѣ?

Г. Костовъ (раб): . . . това именно осигурява просперитета, социалистическото строителство и възхода въ съветска Русия.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Костовъ! Говорете по предмета.

Г. Костовъ (раб): Съветската властъ дава възможностъ на всички учени да работятъ за задоволяване нейнитѣ голѣми нужди. Споредъ вашитѣ информации, днесъ въ Русия се чувствува нужда отъ интелигентни сили, отъ специалисти, отъ инженери. Тази година само презъ Берлинъ заминаха за Съветския съюзъ повече отъ 2 хиляди души инженери.

П. Напетовъ (раб): Сега само за единъ заводъ искатъ 2.000 чужди инженери. (Веселостъ)

С. Цановъ (з): Г. Напетовъ да не прекъсва оратора! (Глъчка)

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Разглеждайки законодателното предложение отъ тази страна, единъ отъ ораторитѣ искаше да бждатъ освободени отъ изпити само храбрецитѣ. Азъ трѣбва да заявя, че хра-

брецитѣ, които станаха жертва на войнствената политика на българската буржоазия, останаха на бойнитѣ полета, но тукъ останаха синоветѣ на тия храбреци, сирацитѣ отъ войнитѣ, които, вследствие мизерията, въ която изпаднаха, вмѣсто да ходятъ на училище, трѣбваше да работятъ и да се издържатъ. А вие знаете социалния съставъ на нашето студентство; то изхожда изъ недрата на трудящото се население у насъ. Затова ще видите студенти, които сѣ принудени едновременно да работятъ за своето парче хлѣбъ и да следватъ въ Университета. Е добре, ние искаме да разширимъ това предложение, като бждатъ включени въ него всички сираци отъ войнитѣ.

По-нататкъ, само войнитѣ ли дадоха жертви? Азъ бихъ запиталъ, какво ще кажете вие, г. г. народни представители, за жертвитѣ на 9 юний, на гражданскитѣ войни? (Ръкоплъскания отъ работниците) Вие искате да дадете облекчения само на вашитѣ жертви, на жертвитѣ на вашата политика, но ето и жертви, дадени отъ трудящите се маси, по време на войнитѣ. Какво ще кажете вие за 8-годишния тероръ, жертва на който станаха стотици интелигентни сили въ нашата страна? Какво ще кажете вие за онѣзи студенти, за онѣзи гимназисти, които и до днѣ днешенъ гниятъ въ затворитѣ заради своитѣ политически убеждения? (Ръкоплъскания отъ работниците) Ето защо ние се искаме съ това предложение да се дадатъ облекчения, да се премахнатъ всички ограничения за тия трудящи се студенти, които се намиратъ въ затворитѣ.

Д. Дрънски (д): Бжди малко по-добросъвестенъ, г. Костовъ.

Нѣкой отъ работниците: Сжщо и емигрантитѣ.

Г. Костовъ (раб): За емигрантитѣ сжщо така.

Ж. Маджаровъ (з): (Казва нѣщо)

Г. Костовъ (раб): Азъ го държахъ въ затворитѣ. Ние не се нуждаемъ отъ дипломи.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Понеже г. Костовъ никога не прекъсва, недейте го прекъсва и вие. (Смѣхъ)

Г. Костовъ (раб): Не е много остроумно казано. Въ заключение, ние заявяваме, че ще гласуваме законодателното предложение, като ще направимъ всички предложения за неговото пълно разширяване, за да обхване всички категории, които ви изброихъ. (Ръкоплъскания отъ работниците)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Ще преустановимъ заседанието за вторникъ, 22 т. м.

Председателството предлага следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за акцизитѣ и патентовия сборъ върху пиететата;

2. Трето четене законопроекта за амнистия на нѣкои нарушения;

3. Одобряване предложението за продължение срока за получаване държавното парично пособие на нѣкои руски ветерани отъ освободителната война 1877/1878 г. и на вдовици на такива, живущи въ странство;

4. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ — разискване по избора въ Кошукаващката избирателна околия;

5. Докладъ на прошетарната комисия.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни съ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч.)

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Секретари: { Д. ТОТЕВЪ
{ Т. ХР. МЕЧКАРСКИ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ